

Appendix

A researchers' list of Ottoman travel accounts to Europe

Bibliographical part

Caspar Hillebrand

The following table contains the bibliographical information for each traveller listed in my contribution in part I of this book: first the primary sources (including translations), followed by secondary sources. The full bibliographical details can be found in the bibliography following this list.

The abbreviations used in the last column are: *M*: manuscript or facsimile print of a manuscript – *A*: Ottoman print in Arabic script (including Ottoman printed editions of manuscripts) – *F/E*: French or English original print in Latin script (or facsimile of such a text)¹ – *L*: Ottoman text in Latin script (transliteration) – *T*: translation, including Modern Turkish versions of Ottoman texts (*sadeleştirme*),² with language specification in brackets (tr: Modern Turkish, ge: German, en: English, fr: French, ru: Russian, it: Italian) – *S*: secondary literature.

Thus, for example, a book that contains an English translation of an Ottoman *sefâretnâme* and a facsimile print of the original manuscript is marked 'T(en)+M'. If it also contains an important theoretical discussion, it is marked 'S+T(en)+M'. If the manuscript was edited by an Ottoman scholar (in Arabic script), this edition would be marked 'A'. An article or book that contains a Latin-script version of an Ottoman travelogue without lexical changes (i.e. a transliteration) would be marked 'L', whereas a version of the same travelogue rendered into Modern Turkish, i.e. with lexical changes, would be marked 'T(tr)' (i.e. 'Turkish translation').

Since I was not able to access some of the sources listed, there are some cases where I assumed, but could not verify, that a particular source included for instance a Latin-script version of a travel account. There are also some cases where I knew that a source contained either a Latin-script transliteration or a modern Turkish translation but I could not verify which of the two. In all of these cases, I have added a question mark in brackets to the respective symbol, e.g. 'S+L(?)' or 'T(tr)(?)'.

¹ There are two Ottoman travelogues in this list which were originally written in French (Mahmud Raif Efendi, 1793–7) or published in English (Zeyneb Hanım, 1906–13).

² The differentiation between what is a 'Latin script version' of a text and what is a 'Modern Turkish translation' is not always easy, as there are some texts that could be called a combination of both. For the purposes of this list I have treated every text that involves word substitutions and/or changes on the level of sentence structure as a *translation* (T), while texts in which only the script (plus spelling and/or punctuation) is changed are treated as *transliterations* (L).

First period: exceptionality

- 1482–95 *Cem Sultan / Anonymous* M+L+T(fr)+S: Vatin 1997 • A: N. N. 1329/30r [1913/14] • T(tr): N. N. 1969 (ed. by Ş. Rado) • S: Eravcı 2007 • Ertaylan 1951 • Freely 2004 • Hitzel 2003b • İnalçık 2004 • Şakiroğlu – Kut 1993 • Thuasne 1892 • Vatin 1984 • Vatin 1995
- 1495 *Hâcı Zaganos* M: see Süslü 1981/82: 250 • M+S+T(ge): Karamuk 1975 • S+L(?) + M(?): Karamuk 1992
- b.1521 *Pîrî Reis* S+M+L+T(tr, en): Pîrî Reis 1988 (ed. by E. Z. Ökte et al.) • S+M(extracts)+L+T(en): Pîrî Reis 2002 (ed. by B. Arı et al.) • S: Bostan 2007
- ca. 1540 *Hidâyet Çavuş* S: Karamuk 1975: 121f. • Unat 1992: 44
- 1597–99 *Ma'cuncuzâde Mustafa Efendi* A: İz 1970 • S+L+T(tr): Ma'cuncuzâde Mustafa Efendi 1996 (ed. by C. Çiftçi) • S+T(ge): Schmucker 1970 • S: Parmaksızoğlu 1953 • Vatin 1995
- 1625–32 *Esîrî Hüseyin bin Mehmed* S+L: Kut 1986
- 1665 *Kara Mehmed Paşa*³ M+S: see Süslü 1981/82: 250f. • T(ge, extracts): Hammer-Purgstall 2008 • S+T(ge): Kreutel 1987 • S: Altar 1981 • [Pakalın] 1917/1336h • Şirin 2009 • Unat 1992
- 1665 *Evlîyâ Çelebi* *On Austria*: L: Evliyâ Çelebi 2003: 52–130 • T(ge)+S: Evliyâ Çelebi 1987 (ed. by R. F. Kreutel, E. Prokosch, K. Tepyly) • T(en, extracts): Evliyâ Çelebi 2010 (ed. by R. Dankoff, S. Kim) • S: Köhbach 1991 • Kreutel 1948–52 • Kreutel 1957 • Livingston 1970 • Önler 2009 • Procházka-Eisl 2011 • Römer 2011 • Tepyly 1975 • Yerasimos 1997 • Yerasimos 1999: 66–69 • *other regions*: see Dankoff 2011: esp. 7–9 • Tezcan – Tezcan 2011 • *see also the contributions by Bekim Agai and İpek Hüner in this volume*
- ca. 1685–93 *Süleyman Ağa* S+L: Altunış-Gürsoy 2011 • S+T(tr, extracts): Akıncı 1973 • S: Şirin 2009
- 1688–92 *Zülfikâr Paşa* M: see Süslü 1981/82: 251 • M+L: Zülfikâr Paşa 2008 (ed. by M. Güler) • S+T(ge)(?) + M(partial): Jobst 1980 • S: Çolak 2006 • Unat 1992
- 1688–94 *Öküzöldüren Ahmed Paşa* S+T(ge)+L+M: Ursinus 2004
- 1688–1717 *Osman Ağa [autobiography]* L+T(tr): Osman Ağa 1986 (ed. by H. Tolasa) • T(tr): Osman Ağa 1998b (ed. by E. N. Erendor) • S+T(ge): Osman Ağa 1954 (ed. by R. F. Kreutel) • T(ge): Osman Ağa 1962 (ed. by R. F. Kreutel, O. Spies) • S+T(fr): Osman Ağa 1998a (ed. by F. Hitzel) • S: Alexandru-Dersca 1971 • Hitzel 2001 • Hitzel 2003a • Hitzel 2003b • Kreutel 1967
- 1704 *Osman Ağa [diplomatic account]* S+T(ge): Osman Ağa 1966 (ed. by R. F. Kreutel) • S: Hitzel 2001 • Kreutel 1967

³ Apart from Kara Mehmed Paşa's own report and Evliyâ Çelebi's *Seyâhatnâme*, there is also an account in Italian by François de Mesgnien Meninski, who served as an interpreter to the Habsburg emperor at the time and later authored a famous dictionary. This account is entitled *Relazione di ciò che è passato circa l'ambasciata solenne turchesca nell'anno 1665 e 1666* and is preserved in the archives of Vienna (Hitzel 1995: 17, footnote 3).

Second period: institutionalization

1711	<i>Seyfullab Ağa</i>	S+L+M: Beydilli – Erünsal 2001 • S: Erünsal 2000
1719	<i>İbrâhim Paşa / Anonymous</i>	M+S: <i>see</i> Süslü 1981/82: 251 • A: İbrâhim Paşa 1332r [1916] • A+T(ge): İbrâhim Paşa 1908 (ed. by F. v. Kraelitz-Greifenhorst) • S+T(ge, extracts): Hammer-Purgstall 2008 • T(tr, extracts): Tuncer 2010 • S: Köhbach 1987 • Korkut 2007 • Unat 1992 • Yerasimos 1997
1720/1	<i>Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi</i>	M+A: Süslü 1981/82: 252f. • A+T(tr): Yirmisekiz Mehmed 1993 (ed. by B. Akyavaş) • T(tr): Yirmisekiz Mehmed 1987 (ed. by H. Tuncer) ⁴ • Yirmisekiz Mehmed 1977(?) (ed. by A. Uçman) • T(tr, abr.): Yirmisekiz Mehmed 2008 (ed. by Ş. Rado) • T(fr): Yirmisekiz Mehmed 2004 (transl. by J. Galland, newly ed. by G. Weinstein) • S: Akıncı 1973 • Altınay 1331r [1915] • Aubigny 1889 • Erdem 2010 • Erimtan 2007 • Göçek 1987 • Hitzel 1995 • Kefeli 2011 • Korkut 2007 • Landweber 2011 • Peker 2011 • Safi 2011 • Şirin 2009 • Unat 1992 • <i>see also the contributions by Bekim Agai and Bâki Asiltürk in this volume</i>
1722/3	<i>Nişli Mehmed Ağa</i>	S+L+M: Mertayak 2005 • S+L: Unat 1942 • S: Klein 2010 • Mertayak 2008 • Safi 2011 • Unat 1992
1730	<i>Mehmed Efendi</i>	M: <i>see</i> Süslü 1981/82: 257 and Unat 1992: 70 • S+L+M: Aktepe 1971 • S: Topaktaş 2005 • Unat 1992
1730	<i>Mustafa Efendi</i>	M: <i>see</i> Süslü 1981/82: 251 • T(ge): Savaş 1992 • S: Korkut 2007 • Şirin 2009 • Unat 1992
1732/3	<i>Mehmed Said Efendi</i> ⁵	M+A+S: <i>see</i> Süslü 1981/82: 260 • A: Mehmed Said 1327r [1911] (ed. by Y. İ. Hoçi) • S: Afyoncu 2003 • Günergun 2011 • Korkut 2007 • Landweber 2011 • Timur 2004 • Topaktaş 2005 • Unat 1992
1740/1	<i>Ebû Sehil Nu'man Efendi</i>	L: Ebû Sehil Nu'man 1999 (ed. by A. İ. Savaş) • S+T(ge): Ebû Sehil Nu'man 1972 (ed. by E. Prokosch) • S: Faroqhi 2009: 88–90 • İzgi 2007 • Kreiser 2011 • Savaş 2005b
1740/1	<i>Ahmed Merâmî Efendi / Hattî Mustafa Efendi</i>	S+T(tr)+M: Savaş 1994/95
1740–2	<i>Mehmed Emnî Beyefendi</i>	M: <i>see</i> Unat 1992: 82 • S+L+M: Mehmed Emnî 1989 (ed. by M. M. Aktepe) • S: Klein 2010 • Safi 2011 • Unat 1992
1748	<i>Hattî Mustafa Efendi</i>	M+A: <i>see</i> Süslü 1981/82: 251 • S+M+L: Hattî Efendi 1999 (ed. by A. İ. Savaş) • Savaş 1989 • T(ge): Hammer-Purgstall 1823 • S: Korkut 2007 • Savaş 1997 • Savaş 2005a • Yerasimos 1997 • Yerasimos 1999: 73–75 • Unat 1992
1754/5	<i>Ziştöylü Ali Ağa / Anonymous</i>	S+M+A: <i>see</i> Süslü 1981/82: 257 and Unat 1992: 98f. • S+L(extracts?): Topaktaş 2010 • S: Korkut 2007 • Topaktaş 2005 • Unat 1992
1755	<i>Derviş Mehmed Efendi</i>	M+A(abr.): <i>see</i> Unat 1992: 101 • T(fr, abr.): Dumoret 1826 • S: Klein 2010 • Unat
1757/8	<i>Kapıcıbaşı Mehmed Ağa</i>	M+A(abr.): <i>see</i> Unat 1992: 107 • L+M: Topaktaş 2007 • S: Korkut 2007 • Topaktaş 2005 • Unat 1992

⁴ According to Akyavaş's preface in Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi (1993: X), the two Modern Turkish translations by Tuncer and Uçman both contain a lot of mistakes.

⁵ Mehmed Said's report from his embassy to Sweden is being prepared for publication by Erhan Afyoncu (cf. Afyoncu 2009: 112, footnote 484).

- 1757/8 *Şehdî Osman Efendi* S+L+M: Polatçı 2003 • L: Şehdî Osman 1941/42 (ed. by F. R. Unat) • T(tr, extract): GÖS • S: Demir 2010 • Klein 2010 • Polatçı 2008 • Safi 2011 • Sak 2003 • Unat 1992
- 1757/8 *Ahmed Resmî Efendi*⁶ (Viyana sefâretnâmesi) M+A: see Unat 1992: 105 • T(tr): Ahmed Resmî 1980 (ed. by B. Atsız) • T(tr, extract): GÖS • T(ge): Ahmed Resmî 1809 (ed. by J. v. Hammer-Purgstall) • S: Aksan 1995 • Aksan 2006a • Güllüoğlu 2010 • Korkut 2007 • Şirin 2009 • Unat 1992
- 1763/4 *Ahmed Resmî Efendi* (Prusya sefâretnâmesi) M+A+S: see Süslü 1981/82: 257 and Unat 1992: 115f. • T(tr): Ahmed Resmî 1980 (ed. by B. Atsız) • T(ge): Ahmed Resmî 1903 (ed. by W. B. Bolland) • Ahmed Resmî 1983 (ed. by J. v. Hammer-Purgstall) • S: Aksan 1995 • Aksan 2006a • Güllüoğlu 2010 • Korkut 2007 • Özkaya 1987 • Şirin 2009 • Unat 1992
- 1767/8 *Kesbî Mustafa Efendi* M: see Süslü 1981/82: 259 and Lemerrier-Quelquejay 1965: 267 • S+L: Mustafa Kesbî 2002 (ed. by A. Öğreten) • S: Öğreten 2002
- 1771–5 *Silabdar İbrâhim Paşa / Necâti Efendi* M+S: see Unat 1992: 128 • S+L: Unat 1944 • S+L(?): Afyoncu 1990 • S: Safi 2011 • Unat 1992
- 1775/6 *Abdülkerim Paşa / Mehmed Emin Nahîf Efendi* S+L(?): İlikmen 2001 • S+T(en): Abdülkerim Paşa – Reprin 1970 (ed. by N. Itzkowitz, M. Mote) • S: Unat 1992
- 1787/8 *Vâsîf Efendi* M+A: see Unat 1992: 147 • S+L(?): Şen 1997 • T(tr): Tuncer 2010 • T(en): Menchinger 2010 • T(fr): Meynard 1862 • S: Jurado Aceituno 2001 • Korkut 2007 • Unat 1992
- 1790–2 *Ahmed Azmî Efendi* M+A: see Unat 1992: 153f. • S+M+T(ge): Karamuk 1975 • T(tr, abr.): Tuncer 2010 • S: Findley 1995b • Korkut 2007 • Şirin 2009 • Unat 1992
- 1791/2 *Ebübekir Râtib Efendi* M: see Unat 1992: 162 • S+L+M+T(en, extracts): Stein 1985a • S+T(tr)(?): Arıkan 1996 • T(tr, abr.): Ebübekir Râtib 1999 (ed. by A. Uçman) • S: Aksan 2011 • Arıkan 1994 • Bayram 2000 • Bilim 1990 • Findley 1995a • Korkut 2007 • Peker 2011 • Şirin 2009 • Stein 1985b • Unat 1992 • Yerasimos 1999: 76–79 • Yeşil 2007 • Yeşil 2011
- 1793/4 *Mustafa Râsib Efendi / Seyyid Abdullab Efendi* S+T(ge, extracts): Conermann 1999 • S+?: İyigünler 1999 • Karakaya 1996 • S: Bilim 1996 • Unat 1992
- 1793–7 *Mahmud Râif Efendi* M: see Unat 1992: 179 • S+F: Yalçinkaya 2010 • S+T(tr)+F: Engin 1999 • S+T(en): Yalçinkaya 1994 • S: Beydilli 2003 • Korkut 2007 • Şirin 2009 • Unat 1992 • Yalçinkaya 1996a
- 1795–7 *Yûsuf Âgah Efendi / Anonymous* M+A+S: see Unat 1992: 177f. and Süslü 1981/82: 250 • S: Korkut 2007 • Kuran 1988 • Unat 1992 • Yalçinkaya 1994 • Yalçinkaya 1996a • Yalçinkaya 2010
- 1797/8 *Giritli Ali Aziz Efendi* S+M+L+T(tr): Schmiede 1990 • S: Korkut 2007 • Kuran 1988 • Kuran 1994a
- 1797–1802 *Moralî Seyyid Ali Efendi* M+L+S: see Süslü 1981/82: 253 • A: Moralî Ali 1329 [1913] (ed. by Ahmed Refik [Altınay]) • A+L+T(tr): Altuniş-Gürsoy 2000 •

⁶ Apart from his two *sefâretnâmes*, Ahmed Resmî Efendi also wrote (among other works) a chronicle of the Russian-Ottoman war of 1768–74 entitled *Hulâsati'l-F'tibar*, which has recently been published in transliteration and English translation by E. Menchinger (Ahmed Resmî Efendi 2011).

- S+T(fr): Moralı Ali – Abdürrahim Muhibb 1998 (ed. by S. Yerasimos) • S: [Altunay] 1329 [1913] • Beydilli 2009 • Helmschrott 2012 • Herbette 1997 • Herbette 2010 [1902] • Korkut 2007 • Kuran 1988 • Soysal 1964 • Unat 1992: 179–181 • Yerasimos 1991
- 1802 *Âmedi Mehmed Said Gâlib Efendi* M+L: see Süslü 1981/82: 253 • A: Âmedi Mehmed Said Gâlib 1332 [1916/17] • S+L: Altuniş-Gürsoy 1997 • S: Köprülü 1996 • Korkut 2007 • Soysal 1964 • Unat 1992: 181–184
- 1802–6 *Hâlet Efendi* S+L+M: Karal 1940 • S: Helmschrott 2012 • Kuran 1988 • Moralı Ali – Abdürrahim Muhibb 1998 (ed. by S. Yerasimos): 33–44 • Özcan 1997 • Safi 2011: 50–52 • Şirin 2009
- 1806/7 *Şeyyid Mehmed Emin Vahid Efendi* M+L+S: see Süslü 1981/82: 254f. • A: Mehmed Emin Vahid 1843 • T(tr): Ercan 1991 • T(fr): Mehmed Emin Vahid 1986 (ed. by A. Süslü) • S: Çetin 2003 • Ercan 1987 • Helmschrott 2012 • Korkut 2007 • Süslü 1979 • Süslü 1983 • Unat 1992
- 1806–11 *Şeyyid Abdürrahim Muhibb Efendi* M+L: s. Süslü 1981/82: 254 • S+T(tr): Abdürrahim Muhibb 2009 (ed. by B. Günay) • S+T(fr): Bareilles 2008 • Moralı Ali – Abdürrahim Muhibb 1998 (ed. by S. Yerasimos) • S: Agai 2010 • Gencer 1988 • Helmschrott 2012 • Hitzel 1995 • Kappert 1978 • Kuran 1988 • Küreli 1992 • Safi 2011 • Unat 1992 • Yerasimos 1991 • Yerasimos 1999: 80–82
- 1832 *Mehmed Nâmık Paşa* M+S: see Süslü 1981/82: 250 • S+T(tr): Mehmed Nâmık 1987 (ed. by A. N. Sinaplı) • S: Akalın 1952 • Altundağ 1942 • Altundağ 1943–49 • Saydam 2006 • Şirin 2009: 145, footnote 203 • Unat 1992
- 1834/5 *Mehmed Nâmık Paşa / Anonymous / Aleko Paşa(?)* M: see Şirin 2009: 244f. • L(extract): Kaplan – Enginün – Emil 1974–89, vol. I: 94–6 • S+T(tr)(?): Mehmed Nâmık 1987 (ed. by A. N. Sinaplı) • S: Buluç 1986–89 • Şirin 2009: 244–9; 145, footnote 203
- 1838 *Mehmed Sâdık Rifat Paşa* *Avrupa avvâline dâir risâle*: S+L+T(tr): Seyitdanlıoğlu 1996 • L: Kaplan – Enginün – Emil 1974–89, vol. I: 26–34 • *İtalya seyâhat-nâmesi*: A: see Unat 1992: 216 and İhsanoğlu 2000: 195 • S+A+L+T(tr): Karakartal 2003 • S+L: Karakartal – Asiltürk 1995 • *both*: S: Akyıldız 2008a • Findley 1995b • İhsanoğlu 2000: 193–5 • Karakartal 2003 • Kuran 1994b • Kurdakul 1997 • Şirin 2009 • Tanpınar 2010 (ed. by A. Uçman): 118–122 • Türköne 2000 • Unat 1992
- 1838 *Mustafa Sâmî Efendi* M+A: see Süslü 1981/82: 255 and İhsanoğlu 2000: 192 • S+L+T(tr): Mustafa Sâmî 2002 (ed. by M. F. Andı) • T(tr): Mustafa Sâmî 1996 (ed. by R. Demir) • S: Altuniş-Gürsoy 1995 • Akyıldız 2010 • Andı 2006b • Ercilasun 1983 • Krafft 2008 • Kurdakul 1997: 40–45 • Şirin 2009 • Tanpınar 2010 (ed. by A. Uçman): 122–125 • Unat 1992
- 1845 *Abdürrezzak Bâhir Efendi* S: Unat 1992⁷

⁷ B.S. Baykal, who completed Unat's book after the author's death, states in a footnote that the information given there on Abdürrezzak Bâhir Efendi's report was found among Unat's documents in a note handwritten by an unknown person who also made reference to a manuscript in his or her possession; since the note unfortunately did not contain any signature, the manuscript's whereabouts remain unknown (Unat 1992: 216, footnote 1).

Third period: diversification

- 1846 *Anonymous* (İngiltere seyâhatnâmesi) M: N. N. n.y. [1262 (1846)?]
- 1851 *Mehmed Rauf* S: Asiltürk 2009: 933 • Şirin 2009: 252f.
- 1852 *Anonymous* (Seyâhatnâme-i Londra) S+L+T(tr): N. N. 2009 (ed. by F. Turan) • T(tr): N. N. 2007 (ed. by E. Serçe) • S+T(ge, extracts): Wagner 2013 • S: Şirin 2009: 252–5 • Turan 2007
- 1862/3 *Ömer Lütfî* A: Ömer Lütfî 1292h [1875] • S+T(tr): Ömer Lütfî 1994 (ed. by H. Yorulmaz) • S: Asiltürk 2009: 957ff. • İhsanoğlu 2000: 223f. • Şirin 2009
- 1862–4 *Hayrullah Efendi* M: *see* Şirin 2009: 258, footnote 391 • L: Hayrullah Efendi 2002 (ed. by B. Altuniş-Gürsoy) • L(extract): Hayrullah Efendi 1939a (ed. by İ. H. Danişmend) • Hayrullah Efendi 1939b (ed. by İ. H. Danişmend) • S+T(ge, extracts): Hillebrand 2013 • S+T(ge): *in preparation by the author* • S: Akün 1998 • Kuran 1980 • Kuran 1996 • Özaydın 1993–97 • Şirin 2009 • [Ünver] 1931 • [Ünver] 1966
- 1867 *Ömer Fâiz Efendi* S+T(tr, extracts): Kutay 1991 • S: Gök 2003a • Gök 2003b • Karaer 2003 • Şirin 2009 • Upton-Ward 2000
- 1867–70 *Nâmık Kemal* S+L: Nâmık Kemal 1967 (ed. by F. A. Tansel) • T(tr, extract): GÖS • S: Akün 1972 • Akün 2006 • Baykal 1942 • Filizok 1988 • Mardin 1974 • Perin 1942
- 1871 *Basîretçi Ali Efendi* A: Basîretçi Ali 1325r [1909] • S+L+T(tr): Basîretçi Ali 1997 (ed. by N. Sağlam) • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • S: Ebüzziya 1989
- 1876–1914 *Abdülbak Hâmid [Tarhan]* L: [Tarhan] 1994 (ed. by İ. Enginün) • [Tarhan] 1995 (ed. by İ. Enginün) • S+T(tr, extracts): Enginün 1964 • Mardin 1976 • S: Akıncı 1954 • Enginün 1988
- 1877 *Çaylak Mehmed Tevfik* A: Mehmed Tevfik 1294h [1877] • S+L: Mehmed Tevfik n.y. [2009] (ed. by I. T. Saral et al.) • S: Akün 1993 • Saral – Saral 2010
- 1877–91 *Saâdullah Paşa* L: Uzunçarşılı 1951 • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • T(tr, extract): GÖS • S: Akyıldız 2008b • Kreiser 2005b: 304
- 1880s *Ebüzziyâ Tevfik* M: Ebüzziyâ Tevfik 1315/6 [1897/8] • S: Türesay 2008
- 1880–6, 1901–21 *Sâmîpaşazâde Sezâî* L: Sâmîpaşazâde Sezâî 2003 (ed. by Z. Kerman) • S+T(tr)(?): Kerman 1986 • Oğuzkan 1954 • S+T(tr, extracts): Enginün 1964 • S: Kerman 2009
- b.1883–6 *Ali Cevad Bey* M: *see* İhsanoğlu 2000: 461 • S: İhsanoğlu 2000: 460f., 598
- 1886 *Edbem Paşa* M+L+S: Aydın 1989–92 • S: Beydilli 2007: 28
- 1887/8 *Ali Kemal* (Ömrüm) S+L: Ali Kemal 1985 • Ali Kemal 2004 • S: Asiltürk 2000a: 79 • Gezgin 2010 • Karaveli 2009 • Kıranlar 2010 • Kunalalp 1993 • Uzun 1989
- 1888 *Fuad Paşa* M+L+S: Aydın 1989–92 • S: Beydilli 2007: 28
- 1889 *Abmed Midhat* A: Ahmed Midhat 1307 • S+L(extracts): Okay 2008 • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • T(tr, extract): GÖS • S: Akyıldız 2003 • Akyıldız 2006 • Akyıldız 2009 • Andı 2006a • Asiltürk 1995 • Asiltürk 2009: 938–41 • Bensoy 2007/08 • Bilgiç 2008: 43–65 • Findley 1998 • Herzog – Motika 2000: 141ff. • Riemann 1983 • Sagaster 1997a • *see also Olcay Akyıldız's contribution to this volume*

- 1890 *Hüseyin Hulki* A: Hüseyin Hulki 1308h [1891] • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • S: Asiltürk 2009: 946
- 1891 *Ahmed İhsan [Tokgöz]* A: [Tokgöz] 1307 [1891] • S+L(extracts): Ercilasun 1996 • S+T(tr): [Tokgöz] 2007 (ed. by A. Servantie, F. Gündoğdu) • T(tr, extract): (Avrupa'da ne gördüm) GÖS • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • S: Asiltürk 1998: 22f. • Asiltürk 2009: 941–6 • Bensoy 2007/08 • Karahan 2009 • Riemann 1983 • Servantie 2004
- 1891 *Fuad Paşa* M+L+S: Aydın 1989–92 • S: Beydilli 2007: 28
- 1891 *Yüsuf Sâmih (Asmaî)* A: Asmaî 1308r [1892] • S: Asiltürk 1998: 22 • Asiltürk 2000a: 391–3 • Sagaster 2001: 167
- (Seyâhat-i Asmaî)
- b.1892 *Hüseyin Gâlib* A: Hüseyin Gâlib 1308r [1892]
- 1893 *Karçınzâde* A: Süleyman Şükrü 1325h/1907 • S: Asiltürk 2009: 946f. • İhsanoğlu 2000: 382f.
- 1895 *Ali Kemal* (Paris musâhabeleri) A: Ali Kemal 1897 • S: Asiltürk 2000a: 79 • Gezgin 2010 • Karaveli 2009 • Kıranlar 2010 • Kunalalp 1993 • Uzun 1989
- 1895 *Mehmed Enisî [Yalkı]* *Alman rûbu*: A: [Yalkı] 1330 • *Avrupa bâtrâtım*: S+L: [Yalkı] 2008
- 1895–8 *Tunalı Hilmî* A: Tunalı Hilmî 1320h/1903 • *see also Leyla von Mende's contribution to this volume*
- 1896–1901 *Şerefeddin Mağmûmî* *Paris'den yazdıklarım*: A: Şerefeddin Mağmûmî 1329/1911 • *Seyâhat bâtraları*: A: Şerefeddin Mağmûmî 1327/1909 (vol. 1) • Şerefeddin Mağmûmî 1326/1908 (vol. 2) • Şerefeddin Mağmûmî 1330/1914 (vol. 3) • L: Şerefeddin Mağmûmî 2008b (ed. by N. H. Polat and H. Fedai) (vol. 2+3) • S+T(tr): Şerefeddin Mağmûmî 2008a (ed. by C. Kayra) (vol. 1) • S+T(ge, extracts): Agai 2013 (vol. 1) • *both*: S: Asiltürk 2009: 968f. • Polat 2002 • *see also Bekim Agai's contribution to this volume*
- 1898 *Mustafa Said Bey* T(tr): Mustafa Said 2004 • S: Asiltürk 2009: 947
- 1899–1900 *Necmeddin Ârif* A: Necmeddin Ârif 1322h [1904/5] • *see also Leyla von Mende's contribution to this volume*
- 1900 *Turban Paşa* M+L+S: Aydın 1989–92 • S: Beydilli 2007: 28
- 1902 *Turban Paşa* M+L+S: Aydın 1989–92 • S: Beydilli 2007: 28
- 1904 *Sâdık el-Müeyyed* A: Sâdık el-Müeyyed 1322 [1904] • T(tr): Sâdık el-Müeyyed 1999 (ed. by M. Baydemir) • S: Bostan 2008 • Herzog – Motika 2000: 169ff. • İhsanoğlu 2000: 425–7 • Le Gall 1990
- 1904 *Azızmâde* A: Fağfürizâde Hüseyin Nesimî 1320 • S: Asiltürk 2009: 948
- 1904 *Fağfürizâde Hüseyin Nesimî*
- 1906–13 *Zeyneb Hanım* S+E: Zeyneb Hanoum 2004 (ed. by R. Lewis) • S: Ezer 2002 • Ezer 2004 • Ezer 2010a • Ezer 2010b • Konuk 2003
- 1908–10 *Selim Sırrı [Tarcan]* A: [Tarcan] 1327r [1911] • S: Asiltürk 2009: 951–5
- b.1909 *Mehmed Fazlı* A: Mehmed Fazlı 1325 [1909] • S: Herzog – Motika 2000: 174ff. • İhsanoğlu 2000: 383f.
- 1909 *Balint* A: Balint 1909
- b.1910 *Anonymous* S: Karakartal 2003: 123
- (İtalya'da bir cevelan)

- 1911 *Abmed İhsan*
[Tokgöz]
(Tuna'da bir
hafta)
A: [Tokgöz] 1327r [1911] • L: Kut 1999 • S+L(extracts): Ercilasun
1996 • S+T(tr): [Tokgöz] 2007 (ed. by A. Servantie, F. Gündoğdu)
• S: İhsanoğlu 2000: 533f. • Servantie 2004
- b.1911 *[Hasan*
Bedreddin]
A: Hasan Bedreddin 1329 [1911] • S: Karakartal 2003: 136f.
- 1912/3 *Celal Nûrî*
[İleri]
Şimal bâtraları: A: [İleri] 1330 • T(tr): [İleri] 1997a • T(tr, extract):
GÖS • *Kutub musâbabeleri*: A: [İleri] 1331 • T(tr): [İleri] 1997b •
S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • *both*: S:
Asiltürk 1998: 23f. • Asiltürk 2009: 948f. • Duymaz 1993 • İh-
sanoğlu 2000: 528f.
- 1913 *Ferid Kam*
S+L: Kam 2000 (ed. by N. Yılmaz)
b.1914/5 *Şövalye Hasan*
Bahrî
A: Hasan Bahrî 1330
- 1914/5 *Mehmed Âkif*
[Ersoy]
A: [Ersoy] 1917 • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kappert
2002 • S: Asiltürk 2009: 950f. • Aytaç 1986 • Baykan 2009 • Okay
– Düzdağ 2003 • Uysal 2009 • *more*: see Okay – Düzdağ 2003
- 1915 *Hâlid Ziyâ*
[Uşaklıgil]
A: [Uşaklıgil] 1331r [1915] • [Uşaklıgil] 1331/32r [1916] • S:
Hatipoğlu, 1978 • Türküm 1982
- 1916/7 *Abmed Râsim*
A: Ahmed Râsim 1333r [1917] • T(tr): Ahmed Râsim 1988 (ed. by
R. Yakın) • T(tr, extract): GÖS • S: Asiltürk 2009: 969
- 1916–8 *Mehmed Ârif*
[Ölçen]
S+T(tr): [Ölçen] 1994 (ed. by A. N. Ölçen) • S+T(en): [Ölçen]
1995 (ed. by G. Leiser)
- b.1917 *Abmed İhsan*
[Tokgöz] (Tirol
cephesinde –
ateş hattında)
A: [Tokgöz] 1917 • S+L(extracts): Ercilasun 1996
- 1917 *Mehmed Celal*
A+T(ge): Mehmed Celal 1917
1917/8 *Cenab*
Şahâbeddin
A: Cenab Şahâbeddin 1335r [1919] • L: Cenab Şahâbeddin 1997
(ed. by Z. Uluant) • S+T(ge, extracts): Böer – Haerkötter – Kap-
pert 2002 • S: Riemann 1983 • Sagaster 2001 • Tarakçı 1993
- 1920/1 *Yûsuf Sâmîb*
(*Asmaî*) (Sicilya
hâtrâtı)
A: Asmaî 1922 • S+T(tr, extracts)+A(extracts): Karakartal 2003 •
S+T(it): Asmaî 1999 (ed. by G. E. Carretto) • S: Asiltürk 2000a:
126f.

*Undated travel accounts*⁸

- *Hüseyin Kâzım*: Almanya seyâhatnâmesi; Londra seyâhatnâmesi; Viyana seyâhatnâmesinin zeyli; Moskova seyâhatnâmesi⁹
- *Anonymous*: İngiltere ve Londra'nın usul ve nizâmâtı, ictimâî ve sînâî¹⁰
- *Fâik*: Almanya seyâhatnâmesi¹¹

General reading, collections and overviews

First period: Vatin 1995

Second period: Afyoncu 2009: 108–121 • Akyıldız 2010 • Altunış-Gürsoy 2006 • Arı 2004 • Beydilli 2007 • Bozkurt – Beydilli 2009 • Faroçhi 2009 • Güllüoğlu 2010 • Helmschrott 2012 • Hitzel 1991 • Hitzel 1995 • Karamuk 1975 • Korkut 2003 • Korkut 2007 • Kunalalp –Yerasimos 1997 • Kuran 1988 • Safi 2011 • Süslü 1981/82 • Tuncer 2010 • Turan 2004 • Unat 1992 • Yalçinkaya 1996b • Yalçinkaya 2003 • Yalçinkaya 2010 • E. Yurdusev 2004

Third period: Asiltürk 1998 • Böer – Haerkötter – Kappert 2002 • Herzog – Motika 2000 • Karakartal 2003 • Kunalalp 1995 • Yerasimos 1999

All: Asiltürk 1999 • Asiltürk 2000a • Asiltürk 2000b • Asiltürk 2009 • Coşkun 2006 • Georgeon 1995 • GÖS • İhsanoğlu 2000 • Olgun 1973 • Sagaster 2001 • Şirin 2009 • Tanpınar 2010 (hg. v. A. Uçman) • *see also Bâki Asiltürk's contribution to this volume*

⁸ For these texts, I have not been able to determine the dates of either the journey, or of the text's composition or first publication.

⁹ Cf. Olgun (1973: 725); Asiltürk (2000b: 226). The manuscripts of these travel accounts are kept in the Istanbul University Library's department of rare books (yazma no. 5093, 5094, 5095 and 5098). I have not been able to find out if the author is identical with the writer and intellectual Hüseyin Kâzım [Kadri] (1870–1934; on him see e.g. Albayrak 1998).

¹⁰ Cf. Olgun (1973: 725); Asiltürk (2000b: 227). Olgun dates the text to the beginning of the 19th century. The manuscript is kept in the Istanbul University Library (yazma no. 5085).

¹¹ The manuscript is kept in the Istanbul University Library's department of rare books (yazma no. 9348); the online catalogue entry (<http://www.kutuphane.istanbul.edu.tr/library/default.htm>, last accessed Jan 26, 2012) does not contain more information on the author (apart from the name Fâik), a year or a place. The text is also listed in Asiltürk (2000b: 224), but with the yazma no. 9347.

Bibliography

Abbreviations

abr.:	abridged	pp.:	pages
app.:	appendix	repr.:	reprinted / reprint
coll.:	collected	rev.:	revised
collab.:	collaboration	suppl.:	supplemented
comm.:	commented / commentary	TOEM:	<i>Târîh-i ‘Osmanî Encümeni Mecmû‘ası</i>
DİA:	<i>Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi</i>	ToKat:	<i>Ulusal Toplu Katalog</i> (www.toplukatalog.gov.tr)
ed.:	edited / edition / editor	transl.:	translated / translation
eds.:	editors	translit.:	transliteration
GÖS:	<i>Gezi Özel Sayısı. Türk Dili</i> (27/258) (1973)	TTK:	Türk Tarih Kurumu
Inst.:	Institute	Univ./Üniv.:	University / Universität / Üniversite(si)
intr.:	introduced / introduction	unpubl.:	unpublished
n.p.:	no place / no publisher	v.:	von (in German names)
n.y.:	no year	vol(s).:	volume(s)
orig. ed.:	original edition	WZKM:	<i>Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes</i>
orig. publ.:	originally published		
OTAM:	<i>Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi</i>		

Primary sources¹² (including translations)

- Abdülkerim Paşa – Repnin, N. V. 1970. *Mubadele. An Ottoman-Russian exchange of ambassadors*. Transl. and comm. by N. Itzkowitz and M. Mote. Chicago [et al.]: Univ. of Chicago Press.
- Abdürrahim Muhibb 2009. *Paris’te bir Osmanlı. Seyyid Abdurrahim Muhîb Efendi’nin Paris sefîrlîği ve büyük sefaretnamesi*. Ed. by B. Günay. İstanbul: Kitabevi.
- Afyoncu, E. 1990. *Necatî Efendi: Tarih-i Kırım (Rusya Sefaretnamesi)*. Unpubl. MA thesis. İstanbul: Marmara Üniv.
- Agai, B. 2013. Die Inszenierung der eigenen Reise als gute Geschichte im Anatolien- und Syrienreisebericht von Şerefeddin Mağmumi 1895/96 oder: Wie viel Reise steckt im Reisebericht? In B. Agai – S. Conermann (eds.). *„Wenn einer eine*

¹² All sources marked with at least one of the letters M, A, L, T, F or E in the bibliographical list above are included here under ‘primary sources’. The repositories of most of the original texts can be found online in ToKat or in the *Türkiye Kütüphaneleri Veri Tabanı* on the website of the İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) (ktp.isam.org.tr).

- Reise tut, hat er was zu erzählen“.* Präfiguration – Konfiguration – Refiguration in muslimischen Reiseberichten. Berlin: EB-Verlag, 29–73.
- Ahmed Midhat 1307 [1889/90]. *Avrupa’da bir cevelan*. İstanbul: Tercümân-ı hakikat.
- Ahmed Râsim 1333r [1917]. *Romanya mektupları*. İstanbul: Ahmed İhsan.
- Ahmed Râsim 1988. *Romanya mektupları*. Ed. by R. Yakın. İstanbul: Arba.
- Ahmed Resmî 1809. *Gesandtschaftliche Berichte von seinen Gesandtschaften in Wien im Jahre 1757, und in Berlin im Jahre 1763*. Ed. by J. v. Hammer-Purgstall. Berlin [et al.]: Friedrich Nicolai.
- Ahmed Resmî 1903. *Eine türkische Botschaft an Friedrich den Großen*. Transl. by W. B. Bolland. Konstantinopel: Keil.
- Ahmed Resmî 1980. *Ahmed Resmî Efendi’nin Viyana ve Berlin Sefaretnameleri*. Transl. by B. Atsız. İstanbul: Tercüman.
- Ahmed Resmî 1983. *Des türkischen Gesandten Resmî Ahmet Efendi gesandtschaftliche Berichte von Berlin im Jahre 1763*. Repr. of the 1809 ed. [Berlin [et al.]: Nicolai]. Berlin: Berliner Handpresse.
- Ahmed Resmî 2011. *Hulâsati’l-İctibâr – a summary of admonitions. A chronicle of the 1768–1774 Russian-Ottoman war*. Transl. and transcribed from the Ottoman Turkish by E. L. Menchingier. İstanbul: Isis.
- Akalın, Ş. 1952. Mehmed Namık Paşa. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (4/7): 127–146.
- Aktepe, M. M. 1971. Mehmed Efendi’nin Lehistan sefâreti ve sefâret-nâmesi (1730–1731). *Tarih Enstitüsü Dergisi* (2): 131–140 + app. without page numbers (5 pp.).
- Ali Kemal 1897. *Paris musâhabeleri*. 3 vols. Dersâdet [=İstanbul]: İkdâm.
- Ali Kemal 1985. *Ömrüm*. Ed. by Z. Kunalalp. İstanbul: İsis.
- Ali Kemal 2004. *Ömrüm*. Ed. by M. K. Özgül. Ankara: Hece.
- Altunış-Gürsoy, B. 1997. Âmedî Galib Efendi sefâret-nâmesi. *Erdem – Atatürk Kültür Merkezi Dergisi* (9/27): 911–941. [Translit. and summ. of Âmedî Mehmed Said Galib Efendi 1332 [1916/17].]
- Altunış-Gürsoy, B. 2000. Seyyid Ali Efendi’nin sefâretnamesi. *Erdem – Atatürk Kültür Merkezi Dergisi* (12/36): 711–845. [Transl. and translit. of Moralı Seyyid Ali Efendi 1329 [1913] (ed. and comm. by Ahmed Refik [Altınay]).]
- Altunış-Gürsoy, B. 2011. Siyasetname hüviyetinde bir esaretnâme. *Erdem – Atatürk Kültür Merkezi Dergisi* (60): 77–141.
- Âmedî Mehmed Said Gâlib 1332r [1916/17]. Sefâret-nâme-i Âmedî Gâlib Efendi. *Edebîyât-ı Umûmiyye Mecmûası* (1/9–15): 161–163 (9); 180–181 (10); 204–206 (11); 222–223 (12); 236–239 (13); 259 (15).
- Arıkan, S. 1996. *Nizam-ı Cedid’in kaynaklarından Ebu Bekir Ratib Efendi’nin büyük lâyihası*. Unpubl. PhD thesis. İstanbul: İstanbul Üniv.
- Asmaî (Yûsuf Sâmi) 1308r [1892]. *Seyâbat-i Asmaî*. Kâhire: Matbaatü’l-Câmia.

- Asmaî (Yûsuf Sâmi) 1922. *Sicilya bâtırâtı*. Kâhire: Matbaa-i Emin Hindiyeye.
- Asmaî (Yûsuf Sâmi) 1999. *Viaggio di un turco in Italia*. Ed. and transl. by G. E. Carretto. Torino: Promolibri Magnanelli.
- Aydın, M. 1989–92. Livadya sefâretleri ve sefâretnâmeleri. *Belgeler – Türk Tarih Belgeleri Dergisi* (14/18): 321–358 + app. without page numbers (56 pp.).
- Balint 1909. *Budapeşte bâtırâ-i ziyâret, sene 1909*. 2nd ed. Budapeşte: n.p.
- Bareilles, B. 2008. Un Turc à Paris, 1806–1811. Relation de voyage et de mission de Mouhib effendi, ambassadeur extraordinaire du sultan Selim III, d'après un manuscrit autographe. In F. Sezgin (ed.). *Ottoman ambassadors to Persia and to Europe and their reports. Texts and studies*. Coll. and repr. by F. Sezgin. Frankfurt a.M.: Inst. for the History of Arabic-Islamic Science at the Johann Wolfgang Goethe Univ., 225–328. [Orig. publ. in 1920. Paris: Editions Bossard.]
- Basîretçi Ali 1325r [1909]. *İstanbul'da yarım asırlık vakâyi'-i mühimme*. Dersaâdet [=İstanbul]: Matbaa-yı Hüseyin Enver.
- Basîretçi Ali 1997. *İstanbul'da yarım asırlık vekayi-i mühimme*. Ed. and transl. by N. Sağlam. İstanbul: Kitabevi.
- Beydilli, K. – Erünsal, İ. E. 2001. Prut Savaşı öncesi diplomatik bir teşebbüs. Seyfullah Ağa'nın Viyana elçiliği (1711). *Belgeler – Türk Tarih Belgeleri Dergisi* (22/26): 1–47 + app. without page numbers (134 pp.).
- Böer, I. – Haerkötter, R. – Kappert, P. (eds.) 2002. *Türken in Berlin 1871–1945. Eine Metropole in den Erinnerungen osmanischer und türkischer Zeitzeugen*. Berlin [et al.]: de Gruyter.
- Cenab Şahâbeddin 1335r [1919]. *Avrupa mektupları*. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- Cenab Şahâbeddin 1997. *Cenab Şahabeddin'in Avrupa mektupları*. Ed. by Z. Uluant. İzmir: Akademi.
- Dumoret, J. 1826. Relation de l'ambassade du dervich Méhemmed-Efendi à Pétersbourg, en 1168 de l'hégire (J.-C. 1754), extraite des Annales de l'empire ottoman de Vassif-Efendi, et traduite du turc par J. Dumoret. *Journal Asiatique* (8): 118–125.
- Ebû Sehil Nu'man 1972. *Molla und Diplomat. Der Bericht des Ebû Sehil Nu'mân Efendi über die österreichisch-osmanische Grenzziehung nach dem Belgrader Frieden 1740/41*. Transl. and comm. by E. Prokosch. Graz [et al.]: Styria.
- Ebû Sehil Nu'man 1999. *Tedbîrât-ı pesendâde (beğenilmiş tedbirler)*. Ed. by A. İ. Savaş. Ankara: TTK.
- Ebübekir Râtib 1999. *Ebübekir Râtib Efendi'nin Nemçe sefâretnâmesi*. Ed. by A. Uçman. İstanbul: Kitabevi.
- Ebüzziyâ Tevfik 1315/6h [1897/8]. Paris'den Londra'ya ve Otel Metropol. *Mecmûa-yı Ebüzziyâ* (7+8/68–79): 1052–1063 (68), 1108–1114 (69), 1138–1143 (70), 1200–1211 (71), 1260–1264 (72), 1299–1303 (73), 1405–1408 (75), 1589–1592 (79).

- Engin, V. 1999. Mahmud Raif Efendi tarafından kaleme alınmış İngiltere seyahati gözlemleri. In N. Bilgi (ed.). *Prof. Dr. İsmail Aka armağanı*. İzmir: n.p., 135–162.
- Enginün, İ. 1964. Abdülhâk Hâmid ve Sami Paşazade Sezai'nin Londra intibâları. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* (13/31): 123–150.
- Ercan, Y. 1991. Seyyid Mehmed Emin Vahid Efendi'nin Fransa sefaretnamesi. *OTAM* (2): 73–125.
- Ercilasun, B. 1996. *Abmet İhsan Tokgöz*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- [Ersoy], M. Â. 1928/1347h. Berlin hâtıraları. In M. Â. [Ersoy]. *Şafahât, beşinci kitâb. Hâtıralar*. 2nd ed. [1st ed. 1917]. İstanbul: Gündoğdı Matba'ası, 39–75. [Online at <http://www.archive.org/stream/safahatmehm16mehmuoft#page/227/mode/2up>, last accessed March 21, 2012.]
- Evlîyâ Çelebi 1987. *Im Reiche des Goldenen Apfels. Des türkischen Weltenbummlers Evliyâ Çelebi denkwürdige Reise in das Giaurenland und in die Stadt und Festung Wien anno 1665*. Ed., transl. and comm. by R. F. Kreutel, rev. and suppl. by E. Prokosch and K. Těply. Graz [et al.]: Styria.
- Evlîyâ Çelebi 2003. *Evlîyâ Çelebi Seyahatnâmesi, 7. Kitap. Topkapı Sarayı Kütüphanesi Bağdat 308 numaralı yazmanın transkripsiyonu – dizini*. Ed. by Y. Dağlı, S. A. Kahraman and R. Dankoff. İstanbul: YKY 2003.
- Evlîyâ Çelebi 2010. *An Ottoman traveller. Selections from the Book of Travels of Evliyâ Çelebi*. Transl. and comm. by R. Dankoff and S. Kim. London: Eland.
- Fağfûrîzâde Hüseyin Nesîmî 1320 [1902/03]. *Seyâhat*. Hanya: Yûsuf Ken'an Matbaası.
- GÖS = *Gezi Özel Sayısı. Türk Dili* (27/258) (1973).
- Hammer-Purgstall, J. v. 1823. Gesandtschaftsbeschreibung des im Jahre 1748 nach Wien geschickten türkischen Internuntius Chatti Efendi, aus der Reichsgeschichte Isi's. Blatt 190. *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst* (14/27–86): 141f. (no. 27/28); 159f. (30/31); 265f. (50); 303–305 (59); 418–420 (79/80); 446–448 (86).
- Hammer-Purgstall, J. v. 2008. Türkische Gesandtschaftsberichte. Aus den zu Constantinopel gedruckten Geschichten des osmanischen Reiches, übersetzt durch Joseph v. Hammer. In F. Sezgin (ed.). *Ottoman ambassadors to Persia and to Europe and their reports. Texts and studies*. Coll. and repr. by F. Sezgin. Frankfurt a.M.: Inst. for the History of Arabic-Islamic Science at the Johann Wolfgang Goethe Univ., 197–209. [Orig. publ. in 1822. *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst* (13): 257–259, 273–278, 341–344.]
- Hasan Bahrî (Şövalye) 1330r [1914/15]. *Avrupa'da Osmanlı. Etranger en Orient*. N.p.: n.p.¹³

¹³ Found under this title in ToKat (www.toplukatalog.gov.tr) without information on publisher or place of publication. Olgun (1973) and Asiltürk (2000b) both list a similar title (*Avrupa'da Türk*) dated 1327 and published in İstanbul by Ahmed İhsan's press.

- Hasan Bedreddin 1329 [1911]. *İtalya nedir?* Dersaâdet [=İstanbul]: Necm-i İstikbal.
- Hattî Mustafa 1999. *Viyana sefaretnamesi*. Ed. by A. İ. Savaş. Ankara: TTK.
- Hayrullah Efendi 1939a. Türk tiyatrosu tarihine ait çok mühim bir vesika. Hâmid'in babası Hayrullah Efendinin piyesi. Ed. by İsmail Hami Danişmend. *Türklük – Milliyetçi Kültür Mecmuası* (2): 109–122.
- Hayrullah Efendi 1939b. “Encümen-i Dâniş” reisinin maarif islâhına ait lâyihası. Ed. by İsmail Hami Danişmend. *Türklük – Milliyetçi Kültür Mecmuası* (8): 102–104.
- Hayrullah Efendi 2002. *Avrupa seyahatnamesi*. Ed. by B. Altuniş-Gürsoy. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Hillebrand, C. 2013. Narrative Strategien der Autor-Leser-Identifikation in Vor- und Nachwort von Hayrullah Efendis Europareisebericht (1863/64). In B. Agai – S. Conermann (eds.). „Wenn einer eine Reise tut, hat er was zu erzählen“. *Präfiguration – Konfiguration – Refiguration in muslimischen Reiseberichten*. Berlin: EB-Verlag, 119–150.
- Hüseyin Gâlib 1308r [1892]. *Efel Kulesi*.¹⁴ İstanbul: Asaduryan / Şirket-i Mürettebiyye Matbaası.
- Hüseyin Hulki 1308h [1891]. *Berlin Hâtrâtı*, Dersaâdet [=İstanbul]: Karâbet Matbaası.
- İbrâhim Paşa 1332r [1916]. Bin yüz otuz bir senesi mâh-ı cemâziyü'l-evvelin ikinci günü elçi İbrâhim Paşa hazretleri İstanbul'dan çıkub Beç'e revâne olduğunu ve konaklarıyla maan beyan eder. Ed. by Ahmed Refik [Altınay]. *TOEM* (40): 212–227.
- İbrâhim Paşa 1908. *Bericht über den Zug des Groß-Botschafters Ibrahim Pascha nach Wien im Jahre 1719*. [=Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien, Philosophisch-Historische Klasse 158.3]. Ed., transl. and comm. by F. v. Kraelitz-Greifenhorst. Wien: Hölder.
- [İleri], C. N. 1330r [1914]. *Şimal bâtraları*. İstanbul: Matbaa-yı İctihad.
- [İleri], C. N. 1331r [1915]. *Kutub musâbabeleri*. İstanbul: Yeni Osmanlı Matbaası.
- [İleri], C. N. 1997a. *Şimâl bâtraları*. Ed. by İ. Demirci. İstanbul: Mavi.
- [İleri], C. N. 1997b. *Kutub musâbabeleri*. Ed. by İ. Demirci. İstanbul: Mavi.
- İlikmen, A. 2001. *Sefaretname-i Abdülkerim Paşa*. Unpubl. MA thesis. Kütahya: Dumlupınar Üniv.
- İz, F. 1970. Macuncuzade Mustafa'nın Malta anıları: Sergüzeşt-i esiri-i Malta. *Belleten – Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*: 69–122.
- Jobst, W. 1980. *Der Gesandtschaftsbericht des Zü l-Fiqâr Efendi über die Friedensverhandlungen in Wien 1689*. Unpubl. PhD thesis. Wien: Univ. of Vienna.
- Kam, F. 2000. *Avrupa mektupları*. Ed. by N. Yılmaz, İstanbul: Dergâh.

¹⁴ Sic! Also to be found as *Eifel Kulesi* and *Efel (Eiffel) Kulesi* in ToKat.

- Karamuk, G. 1975. *Ahmed Azmi Efendis Gesandtschaftsbericht als Zeugnis des osmanischen Machtverfalls und der beginnenden Reformära unter Selim III.* Frankfurt a.M. [et al.]: Lang.
- Karamuk, G. 1992. Hacı Zağanos'un elçilik raporu. *Belleten* (56/213): 391–403.
- Kut, C. 1999. Ahmed İhsan Bey'in Tuna'da bir haftası. *Simurg Kitap Kokusu* (1): 128–153.
- Kut, G. 1986. Esîrî, his "Sergüzeşt" and his other works. *Journal of Turkish Studies – Türklük Bilgisi Araştırmaları* (10): 235–244.
- Ma'cuncuzâde Mustafa Efendi 1996. *Malta Esirleri. Ser-güzeşt-i esîrî-i Malta.* Ed. by C. Çiftçi. İstanbul: Kitabevi.
- Mardin, Y. 1976. *Abdülhak Hâmid'in Londra'sı.* İstanbul: İş Bankası.
- Mehmed Celal 1917. *Almanya'daki ibtisâsâtım. Meine Reise-Eindrücke in Deutschland.* Konstantinopel: Âmire.
- Mehmed Emin Vahid 1843. *Relation de l'ambassade de Mohammed Seid Wabid efendi.* Paris: Firmin Didot. [Turkish text under French title.]
- Mehmed Emin Vahid 1986. Sefaretnâme de Seyyid Mehmed Emin Vahid Efendi. Transl. by A. Süslü. *Belleten* (50/196): 127–167.
- Mehmed Emnî 1989. *Mehmed Emnî Beyefendi (Paşa)'nın Rusya sefâreti ve sefâret-nâmesi.* Ed. by M. M. Aktepe. 2nd ed. [1st ed. 1974]. Ankara: TTK.
- Mehmed Fazlı 1325 [1909]. *Resimli Afgan seyâhati.* İstanbul: Ahmed İhsan.
- Mehmed Nâmık 1987. *Devlete, millete beş padişah devrinde kıymetli hizmetlerde bulunan şeyhül vüzera, serasker Mehmed Namık Paşa.* Coll. and ed. by A. N. Sinaphi. İstanbul: Yenilik.
- Mehmed Said 1327r [1911]. Sadr-ı a'zam Said Mehmed Paşa merhûmun hâcegân-ı dîvân-ı hümayundan iken İstokholma vuku'bulan sefâreti. Ed. by Yanko İskender Hoçi. *TOEM* (11): 658–677.
- Mehmed Tevfik 1294h [1877]. *Yâdigâr-ı Macaristan asr-ı Abdülhamid Han.* İstanbul: Mihran.
- Mehmed Tevfik n.y. [2009]. *Yadigar-ı Macaristan asr-ı Abdülhamid Han.* [Ankara]: Türk-Macar Dostluk Derneği.
- Menchinger, E. L. 2010. The Sefaretname of Ahmet Vasif Efendi to Spain. *History Studies – International Journal of History* (2/3): 351–367.
- Meynard, B. de 1862. Ambassade de l'historien turc Vaçif-Efendi en Espagne (1787–1788). Traduit sur la relation originale. *Journal Asiatique* (5/19): 505–523.
- Moralı Ali – Abdürrahim Muhibb 1998. *Deux ottomans à Paris sous le Directoire et l'Empire. Relations d'ambassade.* Ed., transl. and comm. by S. Yerasimos. Arles: Sindbad.
- Moralı Ali 1329r [1913]. Moralı Es-Seyyid Ali Efendi'nin sefâret-nâmesi. Ed. and comm. by Ahmed Refik [Altınay]. *TOEM* (20–24): 1246–1259 (20); 1333–1343 (21); 1378–1390 (22); 1458–1466 (23); 1548–1560 (24).

- Mustafa Kesbî 2002. *İbretnüimâ-yı devlet. Tablil ve tenkitli metin*. Ed. by A. Öğreten. Ankara: TTK.
- Mustafa Said 2004. *Avrupa seyâhatnâmesi (1898)*. Ed. by B. Günaysu. İstanbul: YKY.
- Mustafa Sâmî 2002. *Bir Osmanlı bürokratının Avrupa izlenimleri. Mustafa Sami Efendi ve Avrupa risalesi*. Ed. by M. F. Andı. 2nd ed. [1st ed. 1996]. İstanbul: Kitabevi.
- Mustafa Sâmî 1996. *Avrupa risâlesi*. Ed. by R. Demir. Ankara: Gündoğan.
- N. N. n.y. [1262 (1846)?]. *İngiltere seyâhatnâmesi. Mir'ât-ı Zafer sefinesi kumandanı tarafından 1262'de yapılan seyâhat*. N.p.: n.p.
- N. N. 1329/30r [1913/14]. *Vâkı'ât-ı Sultan Cem*. Ed. by Mehmed Ârif. Supplement to *TOEM* (22, 23 and 25).
- N. N. 1969. Sultan Cem'in başına gelenler (*Vâkı'ât-ı Sultan Cem*). Transl. by Ş. Rado. *Hayat Tarih Mecmuası* (5/49): 4–8; (5/50): 4–8; (5/51): 10–14; (5/52): 11–15; (5/53): 11–15; (5/54): 9–13.
- N. N. 2007. *Bir Osmanlı aydınının Londra seyâhatnamesi*. Ed. by E. Serçe. İstanbul: İstiklal.
- N. N. 2009. *Seyâhatname-i Londra. Tanzimat bürokratının modern sanayi toplumuna bakışı*. Ed., transl. and comm. by F. Turan. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Nâmık Kemal 1967. *Nâmık Kemal'in busûsî mektupları I. İstanbul, Avrupa ve Magosa mektupları*. Ed. by F. A. Tansel. Ankara: TTK.
- Necmeddin Ârif 1322h [1904/05]. *Paris'de tabsil. Paris'in mekâtib-i âliyyesinden ve programlarından usûl-i tabsil ve maîşetinden bâbis rehberdir*. Kâhire: Matbaat-ı Tevfik.
- Okay, M. O. 2008. *Batı medeniyeti karşısında Ahmed Midhat Efendi*. 4th ed. [1st ed. 1975]. İstanbul: Dergâh.
- [Ölçen], M. A. 1994. *Vetluga Irmağı*. Ed. by A. N. Ölçen. Ankara: Ümit.
- [Ölçen], M. A. 1995. *Vetluga Memoir. A Turkish prisoner of war in Russia, 1916–1918*. Intr. and epilogue by A. N. Ölçen, transl. and ed. by G. Leiser. Gainesville, FL: Univ. Press of Florida.
- Ömer Lütfî 1292h [1875]. *Ümidburnu seyâhatnâmesi*. İstanbul: Ahmed Efendi'nin Matbaası.
- Ömer Lütfî 1994. *Ümitburnu seyâhatnâmesi. Yüz yıl önce Güney Afrika*. Ed. by H. Yorulmaz. İstanbul: Ses.
- Osman Ağa 1954. *Leben und Abenteuer des Dolmetschers Osman Ağa. Eine türkische Autobiographie aus der Zeit der großen Kriege gegen Österreich*. Transl. and comm. by R. F. Kreutel and O. Spies. Bonn: Orientalisches Seminar der Univ. Bonn.
- Osman Ağa 1962. *Der Gefangene der Giauren. Die abenteuerlichen Schicksale des Dolmetschers 'Osman Ağa aus Temeschwar, von ihm selbst erzählt*. Transl. and comm. by R. F. Kreutel and O. Spies. Graz [et al.]: Styria.

- Osman Ağa 1966. *Zwischen Paschas und Generälen. Bericht des 'Osman Ağa aus Temeschwar über die Höhepunkte seines Wirkens als Divansdolmetscher und Diplomat.* Transl. and comm. by R. F. Kreutel. Graz [et al.]: Styria.
- Osman Ağa 1986. *Kendi kalemiyle Temeşvarlı Osman Ağa. Bir Osmanlı Türk sipâbîsinin hayatı ve esirlik hatıraları.* Ed. by H. Tolasa. Konya: Selçuk Üniv. Basimevi.
- Osman Ağa 1998a. *Osmân Agha de Temeschvar. Prisonnier des infidèles. Un soldat otoman dans l'empire des Habsbourg.* Ed., transl. and comm. by F. Hitzel. [Arles]: Actes Sud, [Paris]: Sindbad.
- Osman Ağa 1998b. *Temeşvarlı Osman Ağa'nın anıları.* Ed. by E. N. Erendor. 2nd ed. [1st ed. 1971]. İstanbul: Aksoy.
- Pîrî Reis 1988. *Kitab-ı Babriye.* Ed. by E. Z. Ökte, transl. by V. Çabuk, T. Duran and R. Bragner. 4 vols. İstanbul: TTT Vakfı / Historical Research Foundation.
- Pîrî Reis 2002. *Kitab-ı Babriye. Book of navigation.* Ed. by B. Arı, translit. by A. Demir, transl. by E. Özden. Ankara: Başbakanlık Denizcilik Müsteşarlığı / Prime Ministry Undersecretaryship of Navigation.
- Polatçı, T. 2003. *Şehdî Osman Efendi'nin Rusya sefâreti ve sefâretnâmesi (1757–1758).* Unpubl. MA thesis. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniv.
- Sâdık el-Müeyyed 1322h [1904]. *Habeş seyâhatnâmesi.* Dersa'âdet: İkdâm.
- Sâdık el-Müeyyed 1999. *Habeş seyabatnamesi.* Ed. by M. Baydemir. İstanbul: Kaknüs.
- Sâmîpaşazâde Sezâî 2003. *Bütün eserleri.* Ed. by Z. Kerman. 3 vols. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Sanaç, F. 1992. *Der Gesandtschaftsbericht Mustafa Efendis über die Gesandtschaftsreise nach Wien im Jahre 1730/31.* Unpubl. PhD thesis. Wien: Univ. of Vienna.
- Savaş, A. İ. 1989. *Der Gesandtschaftsbericht des Muştafa Haţî Efendi über die Gesandtschaftsreise nach Wien.* Unpubl. PhD thesis. Wien: Universität Wien.
- Savaş, A. İ. 1994/5. Takrîr-i Ahmed Merâmî Efendi (Azak muhaddidi Ahmed Merâmî Efendi'nin 1740/41 sınır tespit çalışmaları hakkındaki raporu). *Belgeler – Türk Tarih Belgeleri Dergisi* (16/20): 151–173 + app. without page numbers (58 pp.).
- Schmiede, H. A. 1990. *Osmanlı ve Prusya kaynaklarına göre Girtili Ali Aziz Efendi'nin Berlin sefâreti.* [İstanbul]: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Schmucker, W. 1970. Die maltesischen Gefangenschaftserinnerungen eines türkischen Kadi von 1599. *Archivum Ottomanicum* (2): 191–251.
- Şehdî Osman 1941/42. Şehdi Osman Efendi sefâretnamesi. Ed. by F. R. Unat. *Tarih Vesikaları* (1/1–5): 66–80 (1), 156–159 (2), 232–240 (3), 303–320 (4), 390–400 (5).
- Şen, S. 1997. *Ahmed Vâsîf Efendi'nin İspanya sefâreti ve sefâretnâmesi.* Unpubl. MA thesis. Kırıkkale: Kırıkkale Üniv.
- Şerefeddin Mağmûmî 1326/1908. *Seyâhat hatıraları 2. Brüksel ve Londra'da.* Mısru'l-Kâhire: n.p.

- Şerefeddin Mağmûmî 1327/1909. *Seyâbat hâtıraları 1. Anadolu ve Sûriyye’de*. Mısru’l-Kâhire: n.p.
- Şerefeddin Mağmûmî 1329/1911. *Paris’den yazdıklarım*. El-Kâhire: Matbaa-ı Kibâre.
- Şerefeddin Mağmûmî 1330/1914. *Seyâbat hâtıraları 3. Fransa ve İtalya ve İsviçre’de*. Mısru’l-Kâhire: Matbaat Mikdad.
- Şerefeddin Mağmûmî 2008a. *Bir Osmanlı doktorunun anıları. Yüzyıl önce Anadolu ve Suriye*. Ed. by C. Kayra. İstanbul: Boyut.
- Şerefeddin Mağmûmî 2008b. *Avrupa’da seyabat hatıraları*. Ed. by N. H. Polat and H. Fedai. İstanbul: Boyut.
- Seyitdanlıoğlu, M. 1996. Sâdık Rıfat Paşa ve Avrupa’nın ahvâline dair risâlesi. *Liberal Düşünce* (3): 115–124.
- Stein, J. M. 1985a. An eighteenth-century Ottoman ambassador observes the West. Ebu Bekir Râtip Efendi reports on the Habsburg system of roads and posts. *Archivum Ottomanicum* (10): 219–312.
- Süleyman Şükrü 1907/1325h. *Seyâhatü’l-Kübrâ*. St. Petersburg: Abdürreşid bin Ömer İbrâhîmof.
- [Tarcan], S. S. 1948. *Yurd dışında. Londra’da gördüklerim*. İstanbul: Ülkü.
- [Tarcan], S. S. 1327r [1911]. *Bizce mecbul hayatlar. İsveç’de gördüklerim*. İstanbul: Şant Matbaası.
- [Tarhan], A. H. 1994. *Abdülhak Hâmid’in hatıraları*. Ed. and translit. by İ. Enginün. İstanbul: Dergâh.
- [Tarhan], A. H. 1995. *Abdülhak Hâmid’in mektupları*. Ed. and translit. by İ. Enginün. 2 vols. İstanbul: Dergâh.
- [Tokgöz], A. İ. 1307r [1891]. *Avrupa’da ne gördüm*. İstanbul: Âlem.
- [Tokgöz], A. İ. 1327r [1911]. *Tuna’da bir hafta. Almanya dâbilinde Passau’dan Kara Deniz’e kadar Tuna tarikiyle icrâ olunan bir seyâbat-i nebriyyeyi ve esnâ-ı seyâbatde alınan resimleri muhtevîdir*. İstanbul: Ahmed İhsan.
- [Tokgöz], A. İ. 1917. *Tirol cephesinde – ateş hattında*. İstanbul: Ahmed İhsan.
- [Tokgöz], A. İ. 2007. *Avrupa’da ne gördüm / Tuna’da bir hafta*. [Both books in one vol.] Ed. by A. Servantie and F. Gündoğdu. İstanbul: Tarih Vakfı.
- Tunalı Hilmî 1320h/1903. *Avrupa’da tahsil I (resimli)*. Cenevra, şebri – mektepleri, mühimm bir zeyl. Cenevra: n.p.
- Unat, F. R. 1942. Kapıcıbaşı Nişli Mehmet Ağa’nın Moskova sefaretnamesi. *Tarih Vesikaları* (2/10–12): 284–299, 352–371, 462–472.
- Unat, F. R. 1944. Kırım Tarihi veya Necati Efendi’nin Rusya sefaretnamesi. *Tarih Vesikaları* (3/13–15): 60–68, 137–149 and 222–229.
- [Uşaklıgil], H. Z. 1331r [1915]. Almanya mektupları. *Tanin* (2387–?).
- [Uşaklıgil], H. Z. 1331/32r [1916]. Alman hayâtı. *Tanin* (2579–2719).
- Uzunçarşılı, İ. H. 1951. Merhum Sâduullah Paşa’nın Safvet ve Cevdet Paşalar ve Safvet Paşazâde Refet Beyle mektuplaşması. *Belleten* (15/58): 263–299.

- Vatin, N. 1997. *Djem Sultan. Un prince ottoman dans l'Europe du XVe siècle d'après deux sources contemporaines: Vâkı'ât-ı Sultân Cem, Œuvres de Guillaume Caoursin*. Ankara: Société Turque d'Histoire [=TTK].
- Wagner, V. 2013. Satirische Erzählelemente in der osmanischen Reisebeschreibung *Seyâhatnâme-i Londra* von 1852. In B. Agai – S. Conermann (eds.), „Wenn einer eine Reise tut, hat er was zu erzählen“. *Präfiguration – Konfiguration – Refiguration in muslimischen Reiseberichten*. Berlin: EB-Verlag, 229–263.
- [Yalkı], M. E. 1330h [1912]. *Alman rûbı*. İstanbul: Nefâset.
- [Yalkı], M. E. 2008. *Bir denizcinin Avrupa gönüllüğü (Avrupa bâtrâtım)*. Ed. by N. A. Özalp. İstanbul: Kitabevi.
- Yirmisekiz Mehmed [1977?]. *Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa sefaretnamesi*. Tercüman 1001 Temel Eser (82). Ed. by A. Uçman. İstanbul: Tercüman.
- Yirmisekiz Mehmed 1987. Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa Sefâret-nâmesi (1132–33 H./1720–21 M.). Ed. by H. Tuncer. *Belleten* (51/199): 131–151 [reprinted in Tuncer 2010: 76–105].
- Yirmisekiz Mehmed 1993. *Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'nin Fransa sefaretnamesi*. Ed. by B. Akyavaş. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Yirmisekiz Mehmed 2004. *Le paradis des infidèles. Relation de Yirmisekiz Çelebi Mehmed efendi, ambassadeur ottoman en France sous la Régence*. Transl. by Julien-Claude Galland, ed. and comm. by G. Veinstein. New ed. [1st ed. 1981. Paris: Maspero]. Paris: La Découverte.
- Yirmisekiz Mehmed 2008. *Paris'te bir Osmanlı sefiri. Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Fransa seyahatnamesi*. Ed. and transl. by Ş. Rado, intr. by Taha Toros. 2nd ed. [1st ed. 1970]. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Zeyneb Hanoum 2004. *A Turkish woman's European impressions*. Intr. by G. Ellison. Facsimile repr. of the orig. ed., newly intr. by R. Lewis. Piscataway (NJ): Gorgias Press. [Orig. publ. in 1913. Philadelphia (PA): Lippincott.]
- Zülfikâr Paşa 2008. *Zülfikâr Paşa'nın Viyana sefâreti ve esâreti (1099–1103/1688–1692). Cerîde-i takrîrât-i Zülfikâr Efendi der kal'a-i Beç*. Ed. by M. Güler. İstanbul: Çamlıca.

Secondary sources

- Abou-El-Haj, R. A. 2004. Ottoman diplomacy at Karlowitz. In A. N. Yurdusev (ed.), *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan, 89–113. [Orig. publ. in 1967. *Journal of the American Oriental Society* (87/4): 498–512.]
- Afyoncu, E. 2003. Mehmed Said Paşa, Yirmisekizçelebizâde (ö. 1175/1761). Osmanlı sadrazamı. *DİA* (28): 524–526.

- Afyoncu, E. 2009. *Tanzimat öncesi Osmanlı tarihi araştırma rehberi*. 3rd ed. [1st ed. 2007]. İstanbul: Yeditepe.
- Agai, B. 2009. Reisen im Wandel. Die Folgen einer veränderten Reiseinfrastruktur und politischen Wandels im 19. Jahrhundert für muslimische und europäische Reiseberichte als Zeugnisse des Kulturkontakts. In M. Tamcke – A. Manukyan (eds.). *Protestanten im Orient*. Würzburg: Ergon, 191–209.
- Agai, B. 2010. Wenn einer eine Reise tut, dann kann er was (?) erzählen. Der Reisebericht als kulturübergreifende inszenierte Grenzerfahrung – ein Vergleich der Reiseberichte des Ägypters Tahtāwī, des Osmanen Muhibb Efendi und des Preußen von Moltke. In B. Agai – Z. Á. Pataki (eds.). *Orientalische Reisende in Europa – europäische Reisende im Nahen Osten. Bilder vom Selbst und Imaginationen des Anderen*. Berlin: EB-Verlag, 13–38.
- Agai, B. 2012. Die Freiheit neu entdeckt? Vergessene gemeinsame Erfahrungen des Nahen Ostens und Europas. In A. Öztürk (ed.). *Arabische Zeitenwende. Aufstand und Revolution in der arabischen Welt*. Bonn: Bundeszentrale für politische Bildung, 18–31.
- Akıncı, G. 1954. *Abdülbak Hâmid Tarhan. Hayatı, eserleri, sanatı*. Ankara: TTK.
- Akıncı, G. 1973. *Türk-Fransız kültür ilişkileri (1071–1859). Başlangıç dönemi*. Ankara: Sevinç.
- Aksan, V. H. 1995. *An Ottoman Statesman in War and Peace. Ahmed Resmi Efendi, 1700–1783*. Leiden [et al.]: Brill.
- Aksan, V. H. 2004. Ottoman sources of information on Europe in the eighteenth century. In V. H. Aksan. *Ottomans and Europeans: contacts and conflicts*. İstanbul: Isis, 13–23. [Orig. publ. in 1986. *Archivum Ottomanicum* (11): 5–16.]
- Aksan, V. H. 2006a. Ahmed b. İbrâhim, Resmî, Girîdî. In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Jan/1/2011).
- Aksan, V. H. 2006b. War and peace. In S. N. Faroqhi (ed.). *The Cambridge History of Turkey 3. The later Ottoman Empire*. Cambridge [et al.]: Cambridge Univ. Press, 81–117.
- Aksan, V. H. 2011. Who was an Ottoman? Reflections on ‘wearing hats’ and ‘turning Turk’. In B. Schmidt-Haberkamp (ed.). *Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert. Europe and Turkey in the 18th century*. Göttingen: V&R unipress, 305–324.
- Akün, Ö. F. 1972. *Nâmık Kemal’in mektupları*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Akün, Ö. F. 1993. Çaylak Tefvik (1843–1893). Türk folklor derlemelerinin öncüsü, biyografi-tarih müellifi, gazeteci ve mizah yazarı. *DİA* (8): 240–244.
- Akün, Ö. F. 1998. Hayrullah Efendi (1818–1866). Reisületibbâ, devlet adamı, eğitimci, edip ve tarihçi. *DİA* (17): 67–75.
- Akün, Ö. F. 2006. Nâmık Kemal (1840–1888). XIX. yüzyılın ikinci yarısında Türk edebiyatı ve siyasî hayatında büyük tesirler meydana getiren vatan ve hürriyet

- şairi, dava ve mücadele adamı, edip, yazar, gazeteci ve idareci. *DİA* (32): 361–378.
- Akyıldız, A. 2008a. Sâdık Rifat Paşa (1807–1857). Viyana sefiri ve Hariciye nâzırı. *DİA* (35): 400–401.
- Akyıldız, A. 2008b. Sâdullah Paşa (1838–1891). Osmanlı Devleti'nin Berlin ve Viyana sefiri. *DİA* (35): 432–433.
- Akyıldız, O. 2003. Seine'i uzaktan sevmek. Hayal'de ve hakikatte Paris. *Journal of Turkish Studies – Türklük Bilgisi Araştırmaları* (27/1): 59–72.
- Akyıldız, O. 2006. Muhayyil iki yazar. Ahmet Mithat ve Karl May. In N. Esen – E. Köroğlu (eds.). *Merhaba ey mubarrir. Ahmet Mithat üzerine eleştirel yazılar*. İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yayınevi, 239–255.
- Akyıldız, O. 2009. Zwei träumende Autoren. Karl May und Ahmed Midhat und ihre Imaginationen von Orient und Okzident. In H. Schmiedt – D. Vorsteher (eds.). *Karl May. Werk – Rezeption – Aktualität*. Würzburg: Königshausen & Neumann, 127–144.
- Akyıldız, O. 2010. Was offizielle Reiseberichte ihren Lesern zu sagen haben... In B. Agai – Z. Á. Pataki (eds.). *Orientalische Reisende in Europa – europäische Reisende im Nahen Osten. Bilder vom Selbst und Imaginationen des Anderen*. Berlin: EB-Verlag, 87–104.
- Albayrak, N. 1998. Hüseyin Kâzım Kadri (1870–1934). Türk fikir adamı, *Türk Lugatı* adlı eseriyle tanınan müellif. *DİA* (18): 545–555.
- Alexandru-Dersca, M. M. 1971. La condition des captifs turcs dans l'Empire des Habsbourgs (1688–1689) d'après les mémoires de Osman Aga. *Studia et Acta Orientalia* (8): 125–144.
- Altar, C. M. 1981. *Onbeşinci yüzyıldan bu yana Türk ve Batı kültürlerinin karşılıklı etkilenme güçleri üstünde bir inceleme*. Ankara: Ankara Üniv. Basımevi.
- [Altınay], A. R. 1331r [1915]. *Târîhî şîmâlar*. İstanbul: Kitâbhâne-i 'askerî, İbrâhîm Hilmî.
- [Altınay], A. R. 1329r [1913]. Moralı 'Alî Efendi'niñ Paris sefâreti (1797–1802). *TOEM* (18): 1120–1138.
- Altundağ, Ş. 1942. Kavalalı Mehmet Ali Paşa isyanı esnasında Namık Paşa'nın yardım talep etmek üzere 1832 senesinde memuriyet-i mahsusa ile Londraya gönderilmesi. *Bellekten* (6): 229–251.
- Altundağ, Ş. 1943–49. Mehmed Ali isyanında, yardım talebinde bulunmak üzere 1832 tarihinde Namık Paşa'nın hususî elçi olarak Londra'ya gönderilmesi. *Tarih Vesikâları* (2/12, 1943): 441–451; (3/14, 1944): 127–136; (3/15, 1949): 200–205.
- Altunış-Gürsoy, B. 1995. Bir XIX. asır sefaretnamesi. "Avrupa Risâlesi". *Türk Yurdu* (93): 36–41.
- Altunış-Gürsoy, B. 2006. Türk modernleşmesinde sefir ve sefaretnamelerin rolü. *Bilgi* (36): 139–165.

- Andı, M. F. 2006a. Bir medeniyet algılaması olarak Ahmet Mithat Efendi'nin Paris'i. In N. Esen – E. Köroğlu (eds.). *Merhaba ey muharrir. Ahmet Mithat üzerine eleştirel yazılar*. İstanbul: Boğaziçi Üniv. Yayınevi, 256–275.
- Andı, M. F. 2006b. Mustafa Sâmî Efendi (ö. 1855). Osmanlı sefiri ve sefâretnâme yazarı. *DİA* (31): 356.
- Arı, B. 2004. Early Ottoman diplomacy. Ad hoc period. In A. N. Yurdusev (ed.). *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: 36–65.
- Arıkan, S. 1994. Ebûbekir Râtîb Efendi (ö. 1214/1799). Osmanlı Devleti'nin son geçici Avusturya elçisi ve sefâretnâme müellifi. *DİA* (10): 277–278.
- Asiltürk, B. 1995. Ahmet Midhat Efendi müsteşrikler kongresinde. *Türk Dili* (521, Ahmet Midhat Özel Bölümü): 570–576.
- Asiltürk, B. 1998. Osmanlı'nın Avrupa'yı tanımasında seyahatnâmelerin rolü. *Kubbealtı Akademi Mecmûası* (27): 20–27.
- Asiltürk, B. 1999. Osmanlı seyyahları Avrupa yolunda. In G. Eren (ed.). *Osmanlı 9. Kültür ve sanat*. Ankara: Yeni Türkiye, 100–109.
- Asiltürk, B. 2000a. *Osmanlı seyyahlarının gözüyle Avrupa*. İstanbul: Kaknüs.
- Asiltürk, B. 2000b. Türk edebiyatında gezi kitapları bibliyografyası. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi* (2): 209–240.
- Asiltürk, B. 2009. Edebiyatın kaynağı olarak seyahatnameler. *Turkish Studies – International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish* (4/1-I): 911–995.
- Aubigny, E. d' 1889. Un ambassadeur turc à Paris sous la Régence. Ambassade de Mehémet-Effendi en France, d'après la relation écrite par lui-même et des documents inédits des Archives du Ministère des Affaires étrangères. *Revue d'histoire diplomatique* (3): 78–91 and 200–235.
- Aytaç, G. 1986. Mehmet Akif Ersoy'un "Berlin hatıraları". *Millî Kültür* (55): 76.
- Baykal, B. S. 1942. Namık Kemal'e göre Avrupa ve biz. In N. N. (ed.). *Namık Kemal hakkında. Büyük şairin yüzüncü doğum yıldönümü münasebetiyle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi profesör ve doçentleri tarafından hazırlanmıştır*. İstanbul: Vakıf, 187–218.
- Baykan, A. 2009. Mehmed Akif ve Alfred Döblin'in Berlin şehri perspektifinde Alman sosyo-kültürel olgusu üzerine karşılaştırmalı bir çalışma. In G. Yıldız – M. Z. Yıldırım – Ş. Kazan – H. Yazıcı Okuyan (eds.). *1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu. Bildiriler. 19-20-21 Kasım 2008*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniv., 87–99. [Online at <http://uam.mehmetakif.edu.tr/mehmetakif/files/sem/3.pdf>, last accessed June 6, 2012.]
- Bayram, F. 2000. *Ebubekir Ratib Efendi as an Ottoman envoy of knowledge between the East and the West*. Unpubl. MA thesis. Ankara: Bilkent Üniv.
- Bensoy, O. 2007/08. Geç Osmanlı döneminde oksidentalizm. Ahmet İhsan, Paris'te sadece İstanbul'da 'olmayan'ı mı gördü? *Tarih ve Toplum – Yeni Yaklaşımlar* (6): 143–166.

- Berridge, G. R. 2004. Diplomatic Integration with Europe before Selim III. In A. N. Yurdusev (ed.). *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan, 114–130.
- Beydilli, K. 2003. Mahmud Râif Efendi (ö. 1807). Osmanlı reisülküttabı ve ıslahat yazarı. *DİA* (37): 382–383.
- Beydilli, K. 2007. Sefaret ve sefaretnâme hakkında yeni bir değerlendirme. *Osmanlı Araştırmaları – The Journal of Ottoman Studies* (30): 9–30.
- Beydilli, K. 2009. Seyyid Ali Efendi (ö. 1809). Osmanlı devlet adamı, ilk dâimî Paris sefiri. *DİA* (37): 45–47.
- Bilgiç, N. 2008. *Ahmet Mithat Efendi'nin Letâif-i Rivâyât adlı eserinin "edebiyat coğrafya merkezli" incelenmesi*. Unpubl. MA thesis. İstanbul: Marmara Üniv.
- Bilim, C. 1990. Ebubekir Ratib Efendi, Nemçe sefaretnamesi. *Bellekten* (54/209): 261–296.
- Bilim, C. 1996. Mustafa Rasih Paşa'nın Rusya sefaretnamesi. *OTAM* (7): 15–36.
- Bostan, İ. 2007. Pîrî Reis (ö. 960/1553). *Kitâb-ı Babriyye* müellifi, ünlü Osmanlı haritacı ve denizcisi. *DİA* (34): 283–285.
- Bostan, İ. 2008. Sâdık el-Müeyyed Paşa (1858–1911). Osmanlı devlet adamı. *DİA* (35): 399–400.
- Bozkurt, N. – Beydilli, K. 2009. Sefâretnâme. Yabancı ülkelere gönderilen elçilik heyeti raporları. *DİA* (36): 288–294.
- Brenner, P. J. 1990. *Der Reisebericht in der deutschen Literatur. Ein Forschungsüberblick als Vorstudie zu einer Gattungsgeschichte* [= 2. Sonderheft Internationales Archiv für Sozialgeschichte der deutschen Literatur]. Tübingen: Niemeyer.
- Buluç, S. 1986–89. Türkçe yazma iki seyahatnâme. In Türk Tarih Kongresi (ed.). *IX. Türk Tarih Kongresi, Ankara: 21–25 Eylül 1981. Kongreye sunulan bildiriler*. Ankara: TTK, 1507–1513.
- Çetin, A. 2003. Mehmed Emin Vahîd Paşa (ö. 1828). Osmanlı devlet adamı ve sefiri. *DİA* (28): 468–469.
- Çolak, S. 2006. Zülfikâr Paşa'nın mükâleme takririne göre Osmanlı elçilik heyetinin Komorn ve Pottendorf'ta hapsedilmesi ve İstanbul'a dönme çabaları (3 belge ile birlikte). *Bellekten* (52/258): 589–623.
- Conermann, S. 1999. Das Eigene und das Fremde. Der Bericht der Gesandtschaft Muştafâ Râsihs nach St. Petersburg 1792–1794. *Archivum Ottomanicum* (17): 249–270.
- Coşkun, M. 2006. Seyahatname ve sefaretnameler. In T. S. Halman (ed.). *Türk edebiyatı tarihi*. Vol. 2. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 327–344.
- Ḍākır, ʿA. 2005. *Ar-riḥla al-ʿarabīya ilā ʿUrūbbā wa-Amrikā wa-l-bilād ar-Rūsīya ḥilāla l-qarnain at-tāsiʿ ʿaşar wa-l-ʿiṣrīn. Dirāsa fi l-muḥtamal. Arab travels through Europe, America and Russia 1800–1950*. Abū-Zabī: Dār as-Suwaidī lin-Naşr wa-t-Tauzīʿ.

- Dankoff, R. 2005. The *Seyabatname* of Evliya Çelebi as a literary monument. *Journal of Turkish Literature* (2): 71–83.
- Dankoff, R. 2011. *An Evliya Çelebi Bibliography*. 2nd ed. [1st ed. 2010] (<http://www.bilkent.edu.tr/~tebsite/kaynaklar/evliya.pdf>, last accessed on Jan/22/2012).
- Dankoff, R. – Kreiser, K. 1992. *Materialien zu Evliya Çelebi II. A guide to the Seyāhat-nāme of Evliya Çelebi – Bibliographie raisonnée*. Wiesbaden: Reichert.
- Demir, U. 2010. Şehdî Osman Efendi (ö. 1138/1770). Osmanlı bürokrati ve sefâretnâme müellifi. *DİA* (38): 427–428.
- Duymaz, R. 1993. Celâl Nuri İleri (1882–1936). II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devrinin tanınmış gazetecisi, fikir ve siyaset adamı. *DİA* (7): 242–245.
- Ebüzziya, Z. 1989. Ali Efendi, Basîretçi (1838–1912). Osmanlı gazetecisi. *DİA* (2): 388–389.
- Enginün, İ. 1988. Abdülhak Hâmid Tarhan (1852–1937). Tanzimat’tan sonraki yenileşme devri Türk edebiyatının tanınmış şair ve tiyatro yazarı. *DİA* (1): 207–210.
- Eravcı, H. M. 2007. ‘Kitab-ı Cem Sultan’ ve Güney Batı Avrupa (Frangistan). *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (9/1): 1–10.
- Ercan, Y. 1987. Bir Türk diplomatının gözüyle 19. yüzyıl başında üç Avrupa kenti Viyana, Varşova ve Paris. In [Z. C. Arda] (ed.). *I. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmaji Sempozyumu belgeleri*, 28. X. –1. XI. 1985, Eskişehir: Anadolu Üniv. Basımevi, 208–215.
- Ercilasun, B. 1983. Mustafa Sami Efendi’nin Türk yenileşme tarihindeki yeri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (özel sayı): 71–80.
- Erdem, G. 2010. *Sefâretnâme-i Yirmisekiz Mehmed Çelebi Efendi: eine Liaison der Diplomatie mit der Literatur. Ein Reisebericht als Anfangspunkt eines langen Weges des Osmanischen Reiches in seiner Orientierung an Europa*. In B. Agai – Z. Á. Pataki (eds.). *Orientalische Reisende in Europa – europäische Reisende im Nahen Osten. Bilder vom Selbst und Imaginationen des Anderen*. Berlin: EB-Verlag, 39–55.
- Erimtan, C. 2007. The perception of Saadabad. The ‘tulip age’ and Ottoman-Safavid rivalry. In D. Sajdi (ed.). *Ottoman tulips, Ottoman coffee. Leisure and lifestyle in the eighteenth century*. London [et al.]: Tauris, 41–62 and 179–187 (endnotes).
- Ertaylan, İ. H. 1951. *Sultan Cem*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Erünsal, İ. E. 2000. Seyfullah Agha’s embassy to Vienna in 1711. The Ottoman version. *WZKM* (90): 7–28.
- Ezer, Ö. 2002. *Challenging the image of Turkish women. Travel accounts of female authors 1762–1935*. Unpubl. MA thesis. Ankara: Middle East Technical Univ.
- Ezer, Ö. 2004. A challenge to travel literature and stereotypes by two Turkish women. Zeyneb Hanoum and Selma Ekrem. *Feminismo/s* (4): 61–68.
- Ezer, Ö. 2010a. *Three Turkish women travellers (1913–1930). From the represented to the representing*. PhD thesis. Toronto: York Univ.

- Ezer, Ö. 2010b. Novel contributions to Orientalism and Occidentalism. Depictions of non-Western women by Turkish women travelers in the early twentieth century. In N. N. (ed.). *21.yüzyılın eşğinde kadınlar. Değişim ve güçlenme*. İzmir: D.E.Ü. Vol. 2, 480–491.
- Faroqhi, S. 2004. *The Ottoman Empire and the world around it*. London [et al.]: Tauris.
- Faroqhi, S. 2009. Materielle Kultur und – zuweilen – gesellschaftliche Werte. Das Europabild in den Berichten osmanischer Gesandter des XVIII. Jahrhunderts. In H. Fenz (ed.). *Strukturelle Zwänge – persönliche Freibeiten. Osmanen, Türken, Muslime: Reflexionen zu gesellschaftlichen Umbrüchen. Gedenkband zu Ehren Petra Kapperts*. Berlin: de Gruyter, 81–103.
- Filizok, R. 1988. Namık Kemal'in Batı medeniyetine bakış tarzı. In N. N. (ed.). *Ölümünün 100. yılında Namık Kemal*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi, 39–50.
- Findley, C. V. 1995a. Ebu Bekir Ratib's Vienna embassy narrative. Discovering Austria or propagandizing for reform in Istanbul? *WZKM* (85): 41–80. [A French version of this article appeared in the same year in F. Georgeon (ed.). *Voyageurs et diplomates ottomans* (=Études turques et ottomanes: documents de travail 4). Paris: EHESS, 25–38.]
- Findley, C. V. 1995b. État et droit dans la pensée politique ottoman. Droits de l'homme ou *Rechtsstaat*? À propos de deux relations d'ambassade. In F. Georgeon (ed.). *Voyageurs et diplomates ottomans* [=Études turques et ottomanes: documents de travail 4]. Paris: EHESS, 39–50.
- Findley, C. V. 1998. An Ottoman occidental in Europe. Ahmed Midhat meets Madame Gülnar, 1889. *The American Historical Review* (103/1): 15–49. [A Turkish transl. of this article has appeared in book form in 1999: *Ahmed Midhat Efendi Avrupa'da*. Transl. by A. Anadol. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.]
- Freely, J. 2004. *Jem Sultan. The adventures of a captive Turkish prince in Renaissance Europe*. London: HarperCollins.
- Gencer, A. İ. 1988. Abdürrahim Muhib Efendi (ö. 1821). Osmanlı Devleti'nin üçüncü Paris büyükelçisi. *DİA* (1): 292–293.
- Georgeon, F. (ed.) 1995. *Voyageurs et diplomates ottomans* [=Études turques et ottomanes: documents de travail 4]. Paris: EHESS.
- Gezgin, F. 2010. *Ali Kemal. Bir muhalifin hikâyesi*. İstanbul: İsis.
- Göçek, F. M. 1987. *East encounters West. France and the Ottoman Empire in the eighteenth century*. New York [et al.]: Oxford Univ. Press.
- Gök, N. 2003a. Sultan Abdülaziz's visit to Europe in the light of the notes of Halimi Efendi (21 June–7 August 1867). *Turkish Area Studies Review – Bulletin of the Turkish Area Study Group* (1): 33–37.
- Gök, N. 2003b. The European travelogue of Sultan Abdülaziz summarised from Halimi Efendi's notes. *Turkish Area Studies Review – Bulletin of the Turkish Area Study Group* (2): 28–33.

- Güllüoğlu, A. 2010. Die Wahrnehmung des Anderen in den Berichten des osmanischen Gesandten Ahmed Resmi Efendi (1694/95–1783). In B. Agai – Z. Á. Pataki (eds.). *Orientalische Reisende in Europa – europäische Reisende im Nahen Osten. Bilder vom Selbst und Imaginationen des Anderen*. Berlin: EB-Verlag, 57–85.
- Günergün, F. 2011. The Ottoman ambassador's curiosity coffer. Eclipse prediction with de la Hire's 'machine' crafted by Bion of Paris. In F. Günergün – D. Raina (eds.). *Science between Europe and Asia. Historical studies on the transmission, adoption and adaptation of knowledge*. Dordrecht [u.a.]: Springer, 103–123.
- Hagen, G. 2007. Kâtib Çelebî. Muşafâ b. ‘Abdullâh, Hâcî Hâlîfe (b. 1609; d. 1657). In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, accessed on Jan/9/2012).
- Hanioglu, M. Ş. 2008. *A brief history of the late Ottoman Empire*. Princeton [et al.]: Princeton Univ. Press.
- Hatipoğlu, V. 1978. *Halit Ziya'nın 'Almanya mektupları'*. Unpubl. thesis. İstanbul: İstanbul Üniv.
- Helmschrott, S. 2012. „In Europa lässt man den Wind nicht wehen.“ *Die ersten osmanischen Botschafter in Frankreich als Beobachter und Mittler europäischer Fremdkultur – osmanische Identität zwischen Tradition und Reform, 1797–1811*. Unpubl. MA thesis. Tübingen: Tübingen Univ.
- Herbette, M. 1997. *Fransa'da ilk daimi Türk Elçisi "Moralî Esseyit Ali Efendi" (1797–1802)*. Intr., transl. and comm. by E. Üyepazarcı. İstanbul: Pera.
- Herbette, M. 2010. *Une ambassade turque sous le directoire. Avec neuf planches hors texte*. [Facsimile repr. of the ed. Paris: Perrin, 1902]. Breinigsville, PA: Nabu.
- Herzog, C. – Motika, R. 2000. Orientalism *alla turca*. Late 19th / early 20th century Ottoman voyages into the Muslim 'outback'. *Die Welt des Islams* (40/2): 133–195.
- Hitzel, F. 1995. *Sefâretnâme*. Les ambassadeurs ottomans rendent compte de leurs séjours en Europe. In F. Georgeon (ed.). *Voyageurs et diplomates ottomans* [=Études turques et ottomanes: documents de travail 4]. Paris: EHESS, 16–24.
- Hitzel, F. 2001. 'Osmân Ağa, captif ottoman dans l'Empire des Habsbourg à la fin du XVIIe siècle. *Turcica* (33): 191–213.
- Hitzel, F. 2003a. Prisonniers des infidèles. Les captifs ottomans dans l'Empire des Habsbourg (XVIIe–XVIIIe siècles). In W. Arbid – S. Kaňçal – J.-D. Mizrahi – S. Saul (eds.): *Méditerranée, Moyen-Orient: deux siècles de relations internationales. Recherches en hommage à Jacques Thobie* [=Varia Turcica (37)]. Paris [et al.]: L'Harmattan, 185–200.
- Hitzel, F. 2003b. Réflexions juridiques et historiques sur le voyage des Ottomans en terre infidèle. In A. El Moudden et A. Benhadda (eds.). *Le voyage dans le monde arabo-musulman. Échange et modernité*. Rabat: Faculté des Lettres, 13–34.
- İhsanoğlu, E. (ed.) 2000. *Osmanlı coğrafya literatürü tarihi. History of geographical literature during the Ottoman period*. 2 vols. İstanbul: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA).

- İnalçık, H. 2004. A case study in Renaissance diplomacy. The agreement between Innocent VIII and Bayezid II on Djem Sultan. In A. N. Yurdusev (ed.). *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan, 66–88. [Orig. publ. in 1979. *Journal of Turkish Studies* (3): 209–223.]
- İyigünler, U. 1999. *Mustafa Rasib Efendi'nin Rusya sefâreti ve sefâretnâmesi*. Unpubl. MA thesis. Kırıkkale: Kırıkkale Üniv.
- İzgi, C. 2007. Nûman Efendi, Eğinli (ö. 1168/1755'ten sonra). Matematik âlimi ve tarihçi. *DİA* (33): 235–236.
- Jurado Aceituno, A. 2001. 18. yüzyılda bir Osmanlı elçisinin İspanya'yı ziyareti. *Tarih ve Toplum* (214): 33–38.
- Kafadar, C. 1989. Self and Others. The diary of a dervish in seventeenth century Istanbul and first-person narratives in Ottoman literature. *Studia Islamica* (69): 121–150.
- Kaplan, M. – Enginün, İ. – Emil, B. (eds.) 1974–89. *Yeni Türk Edebiyatı Antolojisi*. 5 vols. İstanbul: İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Matbaası.
- Kappert, P. 1978. Muhibb Efendis Paris-Bericht. Die Französische Revolution aus der Sicht eines osmanischen Diplomaten. *Der Islam* (55): 93–98.
- Karaer, N. 2003. *Paris, Londra, Viyana: Abdülaziz'in Avrupa seyahati*, Ankara: Phoenix.
- Karahan, L. 2009. Ahmet İhsan'ın seyahatnamesinden yazarın ve dönemin diline dair notlar. *Gazi Türkiyat* (5): 171–186.
- Karakartal, O. 2003. *Türk edebiyatında İtalya. İtalya ile ilgili yazular, edebiyat eserleri ve gezi kitapları üzerinde bir deneme*. İstanbul: Eren.
- Karakartal, O. – Asiltürk, B. 1995. Sadık Rıfat Paşa ve İtalya seyahatnamesi. In N. N. (ed.). *Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız Armağanı*. Ankara: TTK, 319–330.
- Karakaya, Y. 1996. *1793 tarihli Rusya sefaretnamesi*. Unpubl. MA thesis. İstanbul: İstanbul Üniv.
- Karal, E. Z. 1940. *Halet Efendinin Paris büyük elçiliği (1802–1806)*. İstanbul: Kenan.
- Karaveli, O. 2009. *Ali Kemal. "Belki de bir günab geçisi..."*. İstanbul: Doğan.
- Kefeli, E. 2006. Kültürlerarası ilişkiler açısından seyahatler. Fransa Sefaretnâmesi. *Türklük Bilgisi Araştırmaları – Journal of Turkish Studies* (30/2): 185–196.
- Kerman, Z. 1986. *Sami Paşazade Sezai*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kerman, Z. 2009. Sâmi paşazâde Sezâi (1859–1936). Tanzimat sonrası Türk edebiyatının ikinci nesline mensup hikâye ve roman yazarı. *DİA* (36): 77–78.
- Kıranlar, S. 2010. Giriş; Ali Kemal'in makalelerinin üslup ve içerik bakımından değerlendirilmesi. In Ali Kemal. *Toplu Yazuları 1908–1909. Bölüm I (Temmuz–Teşrin-i sâni 1908)*. Ed. by S. Kıranlar. İstanbul: Isis, 15–107.
- Klein, D. 2010. The Sultan's envoys speak. The ego in 18th-century Ottoman sefâretnâmes on Russia. In R. Elger – Y. Köse (eds.). *Many ways of speaking about*

- the Self. Middle Eastern ego-documents in Arabic, Persian, and Turkish (14th–20th century)*. Wiesbaden: Harrassowitz, 89–102.
- Köhbach, M. 1987. Der anonyme Bericht über die Gesandtschaft İbrahim Paşas nach Wien 1719/20. In [Z. C. Arda] (ed.). *I. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmajı Sempozyumu belgeleri*, 28. X. –1. XI. 1985, Eskişehir. Eskişehir: Anadolu Üniv. Basımevi, 133–160.
- Köhbach, M. 1991. Der Reflex einer Wiener Lokalsage bei Evliyâ Çelebi? *Osmanlı Araştırmaları – The Journal of Ottoman Studies* (11): 229–235.
- Konuk, K. 2003. “Meine Herren, das nennt man einen Hut...” – Kleidungsstrategien osmanischer Reisender in Europa. In R. Schlesier – U. Zellmann (eds.). *Reisen über Grenzen. Kontakt und Konfrontation, Maskerade und Mimikry*. Münster [et al.]: Waxmann, 73–87.
- Köprülü, O. F. 1996. Galib Paşa, Mehmed Said (1763–1829). *Osmanlı sadrazamı. DİA* (13): 329–331.
- Korkut, H. 2003. Osmanlı sefaretnâmeleri hakkında yapılan araştırmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi* (1/2): 491–511.
- Korkut, H. 2007. *Osmanlı elçileri gözü ile Avrupa*. İstanbul: Gökkuşbe.
- Krafft, A. 2008. Ewropa Risalesi. Abhandlung über Europa, von Sami Beg, gedruckt in der Druckerey der kaiserl. Staatszeitung zu Constantinopel, Anfangs des Dschemasiulewwel 1256 (July 1840). In F. Sezgin (ed.). *Ottoman ambassadors to Persia and to Europe and their reports. Texts and studies*. Coll. and repr. by F. Sezgin. Frankfurt a.M.: Inst. for the History of Arabic-Islamic Science at the Johann Wolfgang Goethe Univ., 217–223. [Orig. publ. in 1841. *Wiener Zeitschrift für Kunst, Literatur, Theater und Mode* (52+53).]
- Kreiser, K. 2005a. Evliyâ Çelebi (b. 1611; d. > 1683). In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Jan/18/2011).
- Kreiser, K. 2005b. Denkmäler für Heroen des Geistes. Materialien zu einer osmanischen Obsession. In K. Clewing – O. J. Schmitt (eds.). *Südosteuropa. Von vormoderner Vielfalt und nationalstaatlicher Vereinheitlichung. Festschrift für Edgar Hösch*. München: Oldenbourg, 303–314.
- Kreiser, K. 2011. Wissenschaftswandel im Osmanischen Reich des 18. Jahrhunderts? In B. Schmidt-Haberkamp (ed.). *Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert. Europe and Turkey in the 18th century*. Göttingen: V&R unipress, 433–446.
- Kreutel, R. F. 1948–52. Ewlijâ Çelebis Bericht über die türkische Großbotschaft des Jahres 1665 in Wien. Ein Vergleich mit zeitgenössischen türkischen und österreichischen Quellen. *WZKM* (51): 188–242.
- Kreutel, R. F. 1957. [Introduction]. In Evliya Çelebi. *Im Reiche des Goldenen Apfels. Des türkischen Weltenbummlers Evliyâ Çelebi denkwürdige Reise in das Giaurenland und in die Stadt und Festung Wien anno 1665*. Ed., transl. and comm. by R. F. Kreutel. Graz [et al.]: Styria. [This introduction is not included in the book’s revised 1987 edition.]

- Kreutel, R. F. 1967. Die Schriften des Dolmetschers 'Osman Ağa aus Temeschwar. In W. Hoenerbach (ed.). *Der Orient in der Forschung. Festschrift für Otto Spies zum 5. April 1966*. Wiesbaden: Harrassowitz, 434–443.
- Kuneralp, S. 1995. Les Ottomans à la découverte de l'Europe. Récits de voyageurs de la fin de l'Empire. In F. Georgeon (ed.). *Voyageurs et diplomates ottomans* [=Études turques et ottomanes: documents de travail 4]. Paris: EHESS, 51–58.
- Kuneralp, S. – Hitzel, F. 1991. Ambassadeurs, ministres, chargés d'affaires et envoyés en mission spéciale de la Porte Ottomane et de la République de Turquie auprès de la France de 1483 à 1991. In J.-L. Bacqué-Grammont – S. Kuneralp – F. Hitzel (eds.). *Représentants permanents de la France en Turquie (1536–1991) et de la Turquie en France (1797–1991). Recueil publié à l'occasion du quatre cent cinquante-cinquième anniversaire de l'établissement des relations diplomatiques permanentes entre la France et la Turquie*. Istanbul [et al.]: Isis, 107–166.
- Kuneralp, Z. 1993. *Ali Kemal (1869–1922). A portrait for the benefit of his English speaking progeny*. Istanbul: [Isis].
- Kuran, E. 1980. Tanzimat devri Osmanlı aydını Hayrullah Efendi (1820–1866)'nın *Yöcülük Kitabı* adlı eseri. *Prilozi za orijentalnu filologiju* (= *Revue de philologie orientale*) (30): 299–306.
- Kuran, E. 1988. *Avrupa'da Osmanlı ikamet elçiliklerinin kuruluşu ve ilk elçilerin siyasi faaliyetleri 1793–1821*. 2nd ed. [1st ed. 1968]. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Kuran, E. 1994a. Osmanlı daimî elçisi Ali Aziz Efendi'nin Alman şarkiyatçısı Friedrich von Diez ile Berlin'de ilmî ve felsefi muhaberatı. In E. Kuran. *Türkiye'nin batılılaşması ve millî meseleler*. Coll. and ed. by M. Türköne. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 123–133. [Orig. publ. in 1963. *Belleten* (27/105): 45–58.]
- Kuran, E. 1994b. Osmanlı İmparatorluğunda insan hakları ve Sadık Rifat Paşa (1807–1857). In E. Kuran. *Türkiye'nin batılılaşması ve millî meseleler*. Coll. and ed. by M. Türköne. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, 135–140. [Orig. publ. in 1981 in *VIII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 11–15 Ekim 1976. Kongreye Sunulan Bildiriler*. Vol. 2. Ankara: TTK, 1449–1453.]
- Kuran, E. 1996. Osmanlı aydını Hayrullah Efendi'nin Viyana seyahatları (1862–1864). *Türk Kültürü Araştırmaları* (34/1–2): 95–99.
- Kurdakul, N. 1997. *Tanzimat dönemi basınında sosyo-ekonomik fikir bareketleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kürelî, İ. 1992. *Abdürrahim Muhib Efendi'nin Fransa Sefaretnamesi*. Unpubl. MA thesis. İstanbul: İstanbul Üniv.
- Kürkçüoğlu, Ö. 2004. The adoption and use of permanent diplomacy. In A. N. Yurdusev (ed.). *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan, 131–150.
- Kutay, C. 1991. *Sultan Abdülaziz'in Avrupa seyahati*, İstanbul: Boğaziçi.
- Landweber, J. A. 2011. How can one be Turkish? French responses to two Ottoman embassies. In B. Schmidt-Haberkamp (ed.). *Europa und die Türkei im 18.*

- Jahrhundert. Europe and Turkey in the 18th century.* Göttingen: V&R unipress, 403–415.
- Le Gall, M. 1990. A new Ottoman outlook on Africa. Notes on turn of the century literature. In S. Deringil – S. Kunalalp (eds.). *The Ottomans and Africa*. Istanbul: Isis, 135–146.
- Lemercier-Quelquejay, C. 1965. Notice sur quelques manuscrits historiques turcs concernant la Russie se trouvant dans les bibliothèques publiques d'Istanbul. *Cahiers du monde russe et soviétique* (6/2): 264–278.
- Livingston, J. W. 1970. Evliya Çelebi on surgical operations in Vienna. *Al-Abhath* (23): 223–245.
- Mardin, Y. 1974. *Namık Kemal'in Londra yılları*. [İstanbul]: Milliyet.
- Matar, N. 2009. *Europe through Arab eyes, 1578–1727*. New York [et al.]: Columbia Univ. Press.
- Mertayak, A. 2005. *Nişli Mehmed Ağa'nın Rusya sefâreti ve sefâretnâmesi (1722–1723)*. Unpubl. MA thesis. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniv.
- Mertayak, A. 2008. Nişli Mehmed Ağa. In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Aug/26/2011).
- Minaoglou, C. A. 2007. Greek travellers and travel literature from the fifteenth to the eighteenth century. In E. Close – M. Tsianikas – G. Couvalis (eds.). *Greek research in Australia. Proceedings of the sixth biennial International Conference of Greek Studies, Flinders University June 2005*. Adelaide: Flinders Univ. Dept. of Languages, 305–312.
- Naff, T. 1963. Reform and the conduct of Ottoman diplomacy in the reign of Selim III, 1789–1807. *Journal of the American Oriental Society* (83/3): 295–315.
- Newman, D. L. 2001. Arab travellers to Europe until the end of the 18th century and their accounts. Historical overview and themes. *Chronos* (4): 7–61.
- Newman, D. L. 2002. Myths and realities in Muslim alterist discourse. Arab travellers in Europe in the age of the *nabda* (19th c.). *Chronos* (6): 7–76.
- Newman, D. L. 2008. Myths and signs of alienation between 19th-century *riblat* and Europe. In R. Ostle (ed.). *Sensibilities of the Islamic Mediterranean. Self-expression in a Muslim culture from post-classical times to the present day*. London [u.a.]: Tauris, 85–102.
- Nünning, A. 2009. On the manifold prefiguration/premediation of the representation of reality in the travelogue. An outline of a narratological theory, typology and poetics of travel writing. *Comunicação & Cultura* (8): 127–149.
- Öğreten, A. 2002. Kesbî Mustafa Efendi (ö. 1213/1798'den sonra). *İbretnüüm-â-yı Devlet* adlı eseriyle tanınan Osmanlı tarihçisi ve şair. *DİA* (25): 306–307.
- Oğuzkan, A. F. 1954. *Sami Paşazade Sezai. Hayatı, sanatı, eserleri*. İstanbul: Varlık.
- Okay, M. O. – Düzdağ, M. E. 2003. Mehmed Âkif Ersoy (1873–1936). İstiklâl Marşı ve *Safabat* şairi, millî-dinî hassasiyeti, karakter ve seciyesiyle Türk mil-

- letin gönlünde yer edinen İslâmcılık akımının önemli şahsiyeti. *DİA* (28): 432–439.
- Ölçün, İ. 1973. Gezi kaynakçası. In *GÖS*, 717–726.
- Önler, Z. 2009. Evliya Çelebi’de çeşitli hastalıklara ilişkin gözlemler. In N. Tezcan (ed.). *Çağın sradışı yazarı Evliyâ Çelebi*. İstanbul: YKY, 293–305.
- Özaydın, Z. 1993–97. Tanzimat devri hekimi Hayrullah Efendi. Hayatı ve eserleri (I–III). *Tıp Tarihi Araştırmaları – History of Medicine Studies* (5): 59–95 (part 1, 1993); *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları – The New History of Medicine Studies* (1): 98–132 (part 2, 1995); *ibid.* (2–3): 189–210 (part 3, 1996/97).
- Özcan, A. 1997. Hâlet Efendi (1760–1822). Osmanlı devlet adamı. *DİA* (15): 249–251.
- Özkaya, Y. 1987. XVIII. yüzyılda Prusya (Almanya)da Osmanlı elçileri ve bu elçilerin sefaret-nâmelerine göre Almanya. In [Z. C. Arda] (ed.). *I. Uluslararası Seyahatnamelerde Türk ve Batı İmajı Sempozyumu belgeleri*, 28. X.–1. XI. 1985, *Eskişehir*. Eskişehir: Anadolu Üniv. Basımevi, 263–276.
- [Pakalın], M. Z. 1917/1336h. Beç’de ‘Osmanlı sefiri. *Edebiyat-ı ‘Umûmiyye Mecmû‘ası* (15/46): 325–329.
- Palabıyık, M. S. 2012. Ottoman travelers’ perceptions of Africa in the late Ottoman Empire (1860–1922). A discussion of civilization, colonialism and race. *New Perspectives on Turkey* (46): 187–212.
- Parmaksızoğlu, İ. 1953. Bir Türk kadısının esaret hatıraları. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (5): 77–84.
- Peker, A. U. 2011. The assessment of European architecture by Ottoman ambassadors of the eighteenth century. In B. Schmidt-Haberkamp (ed.). *Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert. Europe and Turkey in the 18th century*. Göttingen: V&R unipress, 489–503.
- Perin, C. 1942. Namık Kemal ve Fransız edebiyatı. In N. N. (ed.). *Namık Kemal hakkında. Büyük şairin yüzyüncü doğum yıldönümü münasebetiyle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi profesör ve doçentleri tarafından hazırlanmıştır*. İstanbul: Vakıf, 127–160.
- Polat, N. H. 2002. *Bir Jöntürk’ün serüveni. Dr. Şerafettin Mağmumi. Hayatı ve eserleri*. İstanbul: Büke.
- Polatçı, T. 2008. Şehdi ‘Osman (ö. > 1769). In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Sep/19/2012).
- Procházka-Eisl, G. 2011. Evliya Çelebi’nin Viyana yolculuğu. In N. Tezcan – S. Tezcan (eds.). *Doğumunun 400. yılında Evliya Çelebi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 157–165.
- Riemann, W. 1983. *Das Deutschlandbild in der modernen türkischen Literatur*. Wiesbaden: Harrassowitz.

- Römer, C. 2011. Seyahatnâme'deki halk hikâyeleriyle Avusturya halk hikâyelerinin karşılaştırılması. In N. Tezcan – S. Tezcan (eds.). *Doğumunun 400. yılında Evliya Çelebi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 444–453.
- Sabev, O. 2007. Formation of Ottoman print culture (1726–1746). Some general remarks. In *New Europe College regional program 2003–2004/2004–2005*. Bucharest: n. p., 293–333.
- Sabev, O. 2011. In search of lost time. How “late” was the introduction of Ottoman-Turkish printing? In B. Schmidt-HaberKamp (ed.). *Europa und die Türkei im 18. Jahrhundert. Europe and Turkey in the 18th century*. Göttingen: V&R unipress, 447–456.
- Safi, M. 2011. *Osmanlı elçilerinin wikileaks raporları*. İstanbul: Ural.
- Sagaster, B. 1997a. Beobachtungen eines ‚Okzidentalisten‘. Aḥmed Midḥat Efendis Wahrnehmung der Europäer anlässlich seiner Reise zum Orientalistenkongreß in Stockholm 1889. *asien afrika lateinamerika* (25): 29–40.
- Sagaster, B. 1997b. „Herren“ und „Skaven“. *Der Wandel im Sklavenbild türkischer Literaten in der Spätzeit des Osmanischen Reiches*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Sagaster, B. 2001. Reisender zwischen zwei Kulturen. Cenâb Şahâbeddin's „Hacc Yolunda“. In H. Fürtig (ed.). *Islamische Welt und Globalisierung. Aneignung, Abgrenzung, Gegenentwürfe*. Würzburg: Ergon, 159–176.
- Sak, İ. 2003. Şehdî Osman Efendi'nin Hâdim Kütüphanesi'ne vakfettiği kitaplar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (10): 83–131.
- Şakiroğlu, M. H. – Kut, G. 1993. Cem Sultan (ö. 900/1495). Osmanlı şehzadesi. *DİA* (7): 283–286.
- Saral, İ. T. – Saral, E. (ed.) 2010. *Budapeşte seyahatnameleri*. Ankara: Türk-Macar Dostluk Derneği.
- Savaş, A. İ. 1997. Avusturya basınında bir Osmanlı elçisi. *Toplumsal Tarih* (41): 51–55.
- Savaş, A. İ. 2005a. Muştafâ Hattî. In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Jan/18/2011).
- Savaş, A. İ. 2005b. Nu'mân, Ebū Sehl. In C. Kafadar – H. Karateke – C. Fleischer (eds.). *Historians of the Ottoman Empire* (www.ottomanhistorians.com, last accessed on Jan/18/2011).
- Savvides, A. G. C. 1999. Notes on Zaghanos Pasha's career. *Journal of Oriental and African Studies* (10): 144–147.
- Saydam, A. 2006. Nâmık Paşa (1804–1892). Osmanlı devlet adamı. *DİA* (32): 379–380.
- Servantie, A. 2004. Aux débuts du journalisme de tourisme turc en Europe. Ahmet Ihsan Tokgöz (1891). In A. Quella-Villéger (ed.). *Voyages inédits d'hier et d'aujourd'hui*. [= Carnets de l'exotisme – nouvelle série (4).] Paris [et al.]: Kailash / Poitiers: Le Torii, 141–207.

- Şirin, İ. 2009. *Osmanlı imgeleminde Avrupa*. 2nd ed. [1st ed. 2006]. Ankara: Lotus.
- Soysal, İ. 1964. *Fransız İhtilali ve Türk-Fransız diplomasi münasebetleri (1789–1802)*. Ankara: TTK.
- Standage, T. 2007. *The Victorian internet. The remarkable story of the telegraph and the nineteenth century's on-line pioneers*. Paperback ed. [1st ed. 1998]. New York: Walker and Co.
- Stein, J. M. 1985b. Habsburg financial institutions presented as a model for the Ottoman Empire in the sefaretname of Ebu Bekir Ratib Efendi. In A. Tietze (ed.). *Habsburgisch-osmanische Beziehungen. Relations Habsbourg-ottomanes*. Wien, 26.–30. September 1983. *Colloque sous le patronage du Comité international des études pré-ottomanes et ottomanes*. [= Beihefte zur Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes (13).] Wien: Verlag des Verbandes der wissenschaftlichen Gesellschaften Österreichs, 233–241.
- Süslü, A. 1979. *Relations entre l'Empire Ottoman et la France à travers l'ambassade de Vahid Paşa. 1806–1807*. Unpubl. PhD thesis. Paris.
- Süslü, A. 1981/82. Un aperçu sur les ambassadeurs ottomans et leurs sefaretname. *Tarih Araştırmaları Dergisi* (14/25): 233–260 [available online at <http://dergiler.ankara.edu.tr/index.php> (last accessed July 18, 2012)].
- Süslü, A. 1983. Rapports diplomatiques ottomano-français, 1798–1807. Osmanlı-Fransız diplomatik ilişkileri, 1798–1807. *Belleten* (47/185): 237–279.
- Tallett, F. 1997. *War and society in early-modern Europe, 1495–1715*. Paperback ed. London [et al.]: Routledge.
- Tanpınar, A. H. 2010. *XIX. asır Türk edebiyatı tarihi*. Ed. by A. Uçman. 8th ed. [1st ed. 1949]. İstanbul: YKY.
- Tarakçı, C. 1993. Cenab Şahabeddin (1871–1934). Servet-i Fünûn dönemi şair ve nesir yazarı. *DİA* (7): 346–349.
- Teply, K. 1975. Evliyâ Çelebi in Wien. *Der Islam* (52/1): 125–131.
- Tezcan, N. – Tezcan, S. (eds.) 2011. *Doğumunun 400. yılında Evliya Çelebi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Thuasne, L. 1892. *Djem-Sultan, fils de Mobammed II, frère de Bayezid II (1459–1595), d'après les documents originaux en grande partie inédits. Étude sur la question d'Orient à la fin du XVe siècle*. Paris: Leroux.
- Timur, T. 2004. Matbaa, aydınlanma ve diplomasi. Said Mehmed Efendi. *Toplumsal Tarih* (128): 54–61.
- Topaktaş, H. 2005. *Osmanlı sefaretnameleri ışığında 1730–1763 yıllarında Osmanlı devleti ile Lehistan/Polonya arasında diplomatik ilişkiler*. Unpubl. MA thesis. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniv.
- Topaktaş, H. 2007. XVIII. yüzyıl ortalarında Türk-Leh ilişkilerinden bir kesit. Kapıcıbaşı Mehmed Ağa'nın Lehistan (Polonya) elçiliği (1757–1758). *Osmanlı Araştırmaları – The Journal of Ottoman Studies* (29): 203–225.

- Topaktaş, H. 2010. Bir Osmanlı raporuna göre XVIII. yüzyılda Lehistan'ın idarî, askerî, iktisadî ve hukukî yapısı. In E. Čaušević – N. Moaçanin – V. Kursar (eds.), *Perspectives on Ottoman studies. Papers from the 18th symposium of the International Committee of Pre-Ottoman and Ottoman Studies (CIEPO) at the University of Zagreb 2008*. Berlin: Lit.
- Tuncer, H. 2010. *Osmanlı Diplomasisi ve Sefaretnameler*. 3rd ed. [1st ed. Ankara 1997]. İstanbul: Kaynak.
- Turan, F. 2007. Forming the modern lexicon of Tanzimat Turkish. Words and expressions of modernity in *Seyâhatnâme-i Londra*. *Turkic Languages* (11/2): 159–181.
- Turan, N. S. 2004. Osmanlı diplomasisinde Batı imgesinin değişimi ve elçilerin etkisi (18. ve 19. yüzyıllar). *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (5/2): 57–86.
- Türesay, Ö. 2008. *Être intellectuel à la fin de l'Empire ottoman. Ebüzziya Tevfik (1849–1913) et son temps*. Unpubl. PhD thesis. Paris: Institut national des langues et civilisations orientales (INALCO).
- Türköne, M. 2000. The Tanzimat Charter and Mehmed Sadık Rifat Pasha. In K. Çiçek (ed.), *The great Ottoman-Turkish civilization, vol. 3. Philosophy, science and institutions*. Ankara: Balkan Ciltevi, 99–110.
- Türküm, S. M. 1982. *Halit Ziya Uşaklıgil'in 'Alman hayatı'*. Unpubl. thesis. İstanbul: İstanbul Üniv.
- Unat, F. R. 1992. *Osmanlı sefirleri ve sefaretnameleri*. Suppl. by B. S. Baykal. 3rd ed. [1st ed. 1968]. Ankara: TTK.
- [Ünver], A. S. 1931. *Tabip Hayrullah efendi ve Mekalâtı Tıbbiye 1820–1869*. [sic!] İstanbul: Kader. [Re-published in 1986 in *Tıp Tarihi Araştırmaları – History of Medicine Studies* (1): 11–16 under the title 'Tabib Hayrullah Efendi ve Makâlât-ı Tıbbiyye'.]
- [Ünver], A. S. 1966. Hekimbaşı ve müverrih Dr. Hayrullah Efendinin Avrupa'ya seyahatinden notlar. *Tıp Taribimiz Yıllığı* (1): 52–54.
- Upton-Ward, J.-A. 2000. European-Ottoman relations in the nineteenth century. The visit of Sultan Abdülaziz to Europe. In K. Çiçek (ed.), *The great Ottoman-Turkish civilization, vol. 1. Politics*. Ankara: Balkan Ciltevi, 458–468.
- Ursinus, M. 2004. Fünf Briefe Öküzöldüren Ahmed Paschas, des „Ochsentöters“, aus seiner Wiener Kriegsgefangenschaft vom 23. Juli 1690. *Osmanlı Araştırmaları – The Journal of Ottoman Studies* (24): 345–364.
- Uysal, M. 2009. Mehmet Akif'in Berlin Hatıraları'nda Batı(lı) imgesi. In G. Yıldız – M. Z. Yıldırım – Ş. Kazan – H. Yazıcı Okuyan (eds.), *1. Uluslararası Mehmet Akif Ersoy Sempozyumu. Bildiriler. 19-20-21 Kasım 2008*. Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniv., 539–546. [Online at <http://uam.mehmetakif.edu.tr/mehmetakif/files/sem/11.pdf>, last accessed June 6, 2012.]
- Uzun, M. 1989. Ali Kemal (1867–1922). Gazeteci, yazar, edebiyat ve siyaset adamı. *DİA* (2): 405–408.

- Vatin, N. 1984. À propos de l'exotisme dans les *Vâkıfât-ı Sultân Cem*. Le regard porté sur l'Europe occidentale à la fin du XVe siècle par un Turc ottoman. *Journal Asiatique* (272): 237–248.
- Vatin, N. 1995. Pourquoi un Turc ottoman racontait-il son voyage? Note sur les relations de voyage chez les Ottomans des *Vâkıfât-ı Sultân Cem* au *Seyâhatnâme* d'Evliyâ Çelebi. In F. Georgeon (ed.). *Voyageurs et diplomates ottomans* [=Études turques et ottomanes: documents de travail 4]. Paris: EHESS, 5–15.
- Yalçinkaya, M. A. 1994. Mahmud Raif Efendi as the chief secretary of Yusuf¹⁵ Agah Efendi, the first permanent Ottoman-Turkish ambassador to London (1793–1797). *OTAM* (5): 385–434.
- Yalçinkaya, M. A. 1996a. Osmanlı Devleti'nin yeniden yapılanması çalışmalarında ilk ikamet elçisinin rolü. *Toplumsal Tarih* (32): 45–53.
- Yalçinkaya, M. A. 1996b. Osmanlı zihniyetindeki değişimin göstergesi olarak sefaretnamelerin kaynak değeri¹⁶. *OTAM* (7): 319–338.
- Yalçinkaya, M. A. 2003. Kuruluştan Tanzimat'a Osmanlı diplomasi tarihi literatürü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD)* (1/2): 423–489.
- Yalçinkaya, M. A. 2010. *The first permanent Ottoman embassy in Europe. The embassy of Yusuf Agah Efendi to London (1793–1797)*. Istanbul: Isis.
- Yanıkdağ, Y. 1999. Ottoman prisoners of war in Russia, 1914–22. *Journal of Contemporary History* (34/1): 69–85.
- Yerasimos, S. 1991. Les premiers témoignages ottomans sur la France post-révolutionnaire. Les rapports des ambassadeurs ottomans à Paris pendant le Directoire, le Consulat et l'Empire. *Cahiers d'Études sur la Méditerranée Orientale et le monde turco-iranien (CEMOTI)* (12): 47–57. [Repr. in S. Yerasimos 1997. *Hommes et idées dans l'espace ottoman*. Istanbul: Isis, 97–106.]
- Yerasimos, S. 1997. Le Turc à Vienne ou le regard inversé. In S. Yerasimos. *Hommes et idées dans l'espace ottoman*. Istanbul: Isis, 87–96. [Orig. publ. in B. Rupp-Eisenreich – J. Stagl (eds.). *Kulturwissenschaften im Vielvölkerstaat. Zur Geschichte der Ethnologie und verwandter Gebiete in Österreich, ca. 1780–1918* (= *L'anthropologie et l'État pluriculturel. Le cas de l'Autriche, de 1780 à 1918 environ*). Wien [et al.]: Böhlau, 28–37.]
- Yerasimos, S. 1999. Explorateurs de la modernité. Les ambassadeurs ottomans en Europe. *Genèses* (35): 65–82.
- Yeşil, F. 2007. Looking at the French Revolution through Ottoman eyes. Ebubekir Ratib Efendi's observations. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies* (70/2): 283–304.
- Yeşil, F. 2011. *Aydınlanma çağında bir Osmanlı kâtibi. Ebubekir Râtib Efendi (1750–1799)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

¹⁵ In the title of the actual text, this name is incorrectly written as “Yusug”.

¹⁶ In the title of the actual text, the word “değeri” is incorrectly written as “defteri”.

- Yurdusev, A. N. (ed.) 2004. *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan.
- Yurdusev, E. 2004. Studying Ottoman diplomacy. A review of the sources. In A. N. Yurdusev (ed.). *Ottoman diplomacy: conventional or unconventional?* Basingstoke [et al.]: Palgrave Macmillan, 167–193.
- Zolondek, L. 1971. Nineteenth-century Arab travelers to Europe. Some observations on their writings. *The Muslim World* (61/1): 28–34.